

Rapport om tillväxtavtalen

Andra året

REGERINGSKANSLIET

Näringsdepartementet

Rapport om tillväxtavtalen

Andra året

REGERINGSKANSLIET

Näringsdepartementet

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-690 91 91
Ordertel: 08-690 91 90
E-post: fritzes.order@liber.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen, 1993.

– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.

Broschyren kan beställas hos:
Information Rosenbad
Regeringskansliet
103 33 Stockholm
Fax: 08-405 42 95
Telefon: 08-405 47 29
www.regeringen.se/propositioner/sou/pdf/remiss.pdf

Tryckt av AWJ-tryck AB, Nyköping
Stockholm 2002

ISBN 91-38-21725-2
ISSN 0284-6012

Innehåll

Huvudrapport

5	Förord	18	3. Finansiering av tillväxtavtalen 2001
6	Inledning Tillväxtavtal för samverkan och helhetssyn Regionala tillväxtprogram – basen för den nya regionala utvecklingspolitiken Rapportens disposition		3.1 Fokusering och prioritering 3.2 Finansiering 2001 3.3 Finansiärer 3.4 Statliga finansiärer 3.5 Insatsområden 3.6 Exempel på aktiviteter inom ramen för tillväxtavtalen 3.7 Slutsatser
8	Sammanfattning av rapporten	23	4. En lärande process
9	Syfte och metod Syfte Underlag för uppföljningen 2001 Enkätundersökning 2001		4.1 Ökad kunskap om tillväxtfrågor 4.2 Klusterperspektiv – lärande i samspel mellan offentligt – privat 4.3 Hållbar utveckling 4.4 Horisontella kriterier – miljö och jämställdhet 4.5 Regionernas lärande process – system för uppföljning och utvärdering 4.6 Slutsatser
11	1. Samverkan och processen med tillväxtavtal	26	5. Den fortsatta inriktningen på arbetet – tendenser och lärdomar inför framtiden
	1.1 Representerande och agerande partnerskap – förändringar över tiden 1.2 Klusterperspektivet synliggör de agerande partnerskapen 1.3 Aktörerna i de regionala partnerskapen 1.4 Analys 1.5 Slutsatser		5.1 Helhetsbedömning av processen och arbetsformen 5.2 Framtidsfrågor 5.3 Slutsatser
16	2. Delaktighet och förtroende – resultat från förtroendestudie 2001		
	2.1 Graden av delaktighet varierar 2.2 Förtroendestudie 2.3 Slutsatser		

29 Länsvisa presentationer

30	Blekinge län	52	Stockholms län
32	Dalarnas län	54	Södermanlands län
34	Gotlands län	56	Uppsala län
36	Gävleborgs län	58	Värmlands län
38	Hallands län	60	Västerbottens län
40	Jämtlands län	62	Västernorrlands län
42	Jönköpings län	64	Västmanlands län
44	Kalmar län	66	Västra Götalands län
46	Kronobergs län	68	Örebro län
48	Norrbottnens län	70	Östergötlands län
50	Skåne län		

Förord

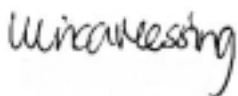
Tillväxt är en förutsättning för att kunna utveckla och trygga vår gemensamma välfärd. Såväl Sverige som EU har högt ställda ambitioner inom området. För ett par år sedan kom EU:s stats- och regeringschefer överens om att EU skall bli den mest konkurrenskraftiga och hållbara ekonomin i världen år 2010. För att nå målet måste vi arbeta hårt och målmedvetet på flera olika plan. Den lokala miljön får en alltmer framträdande roll i en globaliserad ekonomi där företagen konkurrerar på en allt större marknad.

Idén om tillväxtavtal introducerades för fyra år sedan. En bärande tanke är att myndigheter och organisationer som arbetar med tillväxtfrågor skall samarbeta bättre för att skapa gynnsamma förutsättningar för näringslivet.

Under det senaste året har jag rest mycket i landet och de iakttagelser som görs i denna rapport stämmer väl överens med mina intryck. Jag möter ett väldigt stort lokalt engagemang för tillväxt- och utvecklingsfrågor. Att människor tar ett aktivt ansvar för sin egen utveckling är en av de viktigaste drivkrafterna för att åstadkomma förändring. Politiken kan hjälpa till genom att skapa bra generella förutsättningar men utan aktiva medborgare och entreprenörer kommer vi ingen vart i det fortsatta byggandet av vårt välstånd.

Min och regeringens absoluta förhoppning är att tillväxtavtalen, som övergår till regionala tillväxtprogram 2004, kan fortsätta att utvecklas till ett instrument som kan inspirera och stimulera människor att runt om i vårt avlånga land att öka sitt engagemang i lokalt och regionalt utvecklingsarbete. Frågorna är inte enkla men desto mer utmanande. Förbättringar sker inte av sig självt. Förändringar och förnyelse uppstår först när vi engagerar oss och tar tag i de möjligheter som vi har i vår omgivning.

Stockholm i juni 2002

*Ulrica Messing
Statsråd i Näringsdepartementet*

Inledning

Globaliseringen och en krympande värld leder till ökad förändringshastighet i den ekonomiska utvecklingen. Samtidigt som konkurrenstrycket ökar på varje enskilt land ökar också möjligheterna för företag att nå ut på nya marknader som tidigare knappast har varit tillgängliga. Platsen, den lokala och regionala nivån, får i denna process allt större betydelse. Detta brukar beskrivas som globaliseringens paradox, det vill säga ju mer världens ekonomier integreras desto mer ökar de lokala innovativa miljöerna i betydelse. I takt med att de geografiska marknaderna vidgas ökar också motiven och möjligheterna för en arbetsdelning och specialisering inom olika näringar. Det är inte bara företag och länder som specialiserar sig utan i högsta grad också regioner. En enskild nations eller regions konkurrenskraft baseras i första hand på dess förmåga att specialisera sig och utveckla produkter och tjänster som är unika på världsmarknaden. Det starka omvandlingstrycket och snabbare informationsflöden innebär att företag i allt högre grad måste anpassa sina produkter och tjänster till en mer krävande marknad. Den förnyelsekraft eller innovationsförmåga som präglar ett framgångsrikt näringsliv uppnås mer sällan i traditionella produktionssystem. Istället ersätts dessa av produktion i industriella system vilket t.ex. framgångsrika kluster av företag vilar på. Förmågan till förnyelse och innovationer utvecklas ofta i samspel mellan olika aktörer, mellan företag och mellan företag, universitet/högskolor och myndigheter. Geografisk närhet är viktigt i detta samspel. Tillväxt och sysselsättning tycks därmed i ökad utsträckning vara beroende av hur väl den lokala och regionala miljön kan utnyttja de möjligheter och utmaningar som en ökad internationalisering innebär.

För att Sverige skall fortsätta utvecklas i en positiv riktning är det viktigt att landets olika regioner aktivt medverkar och bidrar till utvecklingen. Skillnaderna är stora mellan olika regioner vad beträffar förutsättningar för näringslivets utveckling och tillväxt. Det finns en outnyttjad tillväxtpotential i landets alla delar som på ett bättre sätt kan stimuleras och tas tillvara.

Tillväxtavtal för samverkan och helhetssyn

En bärande idé i arbetet med regionala tillväxtavtal är att stödja och utveckla dynamiska regionala och lokala miljöer där människor och företag kan utvecklas. Tillväxtavtalen introducerades 1998 och har sedan dess utgjort det bärande instrumentet i den regionala näringspolitiken. Målet med den regionala näringspolitiken är att, utifrån skilda regionala förutsättningar, stimulera en hållbar ekonomisk tillväxt som kan bidra till fler och växande företag och därmed ökad sysselsättning för både kvinnor och män.¹ Tillväxtavtalsprocessen syftar till en prioritering av insatser i regionen som leder till en effektivare användning av befintliga resurser genom bl.a. bättre samordning mellan politikområden och sektorer.

Regionala tillväxtprogram – basen för den nya regionala utvecklingspolitiken

Erfarenheter och lärdomar från tillväxtavtalsarbetet har haft en viktig inverkan på de förslag och bedömningar som regeringen presenterar i propositionen En politik för tillväxt och livskraft i hela landet.² I propositionen introduceras en ny regional utvecklingspolitik. Det övergripande målet för den regionala utvecklingspolitiken är: Väl fungerande och hållbara lokala arbetsmarknadsregioner med en god servicenivå i alla delar av landet. Motivet för den nya politiken är bl.a. uppfattningen att den nationella tillväxten utgörs av summan av den tillväxt som skapas lokalt och regionalt. Grunden är att den samlade nationella tillväxten är avhängig hur väl potentialen i de förutsättningar som finns lokalt och regionalt tas tillvara och utvecklas. Den regionala utvecklingspolitiken har ersatt regionalpolitik och regional näringspolitik.

Sektorssamordning och regionalt hänsynstagande inom olika politikområden är centralt för en framgångsrik regional utvecklingspolitik. Regionala tillväxtprogram, en utveckling av de nuvarande regionala tillväxtavtalen, utgör grunden för det fortsatta arbetet. Regeringen bedömer att

Vad är ett regionalt tillväxtavtal?

Ett regionalt tillväxtavtal tas fram av ett partnerskap och består av en analys av regionens tillväxtförutsättningar, ett program för tillväxt samt skriftliga överenskommelser mellan de parter som ska genomföra och finansiera programmet. Den första omgången av tillväxtavtal har utarbetats under perioden 1998–1999. Ett väl genomarbetat tillväxtavtal består av ett fåtal insatsområden som är prioriterade av partnerskapet. Det skall framgå i avtalet vilka aktörer som kommer finansiera och koordinera genomförandet samt hur uppföljning och utvärdering skall ske. Några nya statliga medel satsas inte på tillväxtavtalen. Syftet är i stället att använda nuvarande statliga anslag inom olika utgiftsområden på ett kreativt och effektivt sätt. Alla län tackade ja till ett erbjudande från regeringen att ta fram och genomföra regionala tillväxtavtal. De första tillväxtavtalen genomförs under perioden 2000–2003. Avtalen är inte juridiskt bindande.

För mer info se: <http://www.naring.regeringen.se/tillvaxt/avtal/>

¹ Regional tillväxt – för arbete och välfärd. Prop. 1997/98:62, bet. 7/98AU11, rskr. 1997/98/204.

² En politik för tillväxt och livskraft i hela landet. Prop. 2001/02:4, bet. 2001/02:NU4, rskr. 2001/02:118.

processen med tillväxtavtalen har medfört många positiva effekter. Det finns ett stort intresse hos många olika intressenter att mobilisera gemensamma krafter för den egna regionens utveckling. Nu vidareutvecklas alltså arbetsformen och nuvarande tillväxtavtal förlängs till och med 2003. De nya regionala tillväxtprogrammen genomförs under perioden 2004–2007.

Tillväxtprogrammen, skall i likhet med sina föregångare, bestå av analys, mål, regionala prioriteringar samt en plan för hur insatserna skall finansieras, genomföras och utvärderas. De insatser som genomförs skall vara hållbara ur ett ekonomiskt, socialt och ekologiskt perspektiv. Statliga medel som avsätts för regional utveckling bör i så stor utsträckning som möjligt koordineras inom ramen för tillväxtprogrammen. Näringslivets tillväxtförutsättningar skall även fortsättningsvis vara vägledande för arbetet. I län där kommunala samverkansorgan bildas erbjuds dessa ansvaret för att utarbeta tillväxtprogram. De regionala partnerskapen får en fortsatt viktig roll men dess sammanställning bör breddas. Länsstyrelsen får i respektive län ett tydligare ansvar för statlig regional sektorssamordning. Programperioden är tidsmässigt koordinerad med den långsiktiga planeringen av infrastruktur vilket bör medföra ökade samordningsmöjligheter mellan de olika planeringsprocesserna.

Rapportens disposition

Inför såväl kommande tillväxtprogram som fortsättningen av tillväxtavtalsarbetet är det av vikt att den nationella nivån löpande följer utvecklingen av processen. Denna rapport är den andra i ordningen efter det att tillväxtavtalen sjösattes 2000. En arbetsgrupp bestående av medarbetare från Regeringskansliet, Verket för näringslivsutveckling

(NUTEK), Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS), Arbetsmarknadsverket (AMV), Arbetslivsinstitutet och Naturvårdsverket har analyserat och sammanställt materialet. Tvärsektariatet, Näringsdepartementet har utarbetat rapporten.

Rapporten består av två delar. Den första delen utgör en samlad uppföljning av tillväxtavtalsprocessen under 2001.

I denna del belyses faktorer som är av central betydelse i utvecklingen av processen. Det handlar om samverkan mellan organisationer som arbetar med tillväxt- och sysselsättningsfrämjande åtgärder, partnerskapens dynamik, delaktighet och förtroende samt olika aktörers förutsättningar och syn på sin medverkan i processen. Samtidigt presenteras också faktorer i form av finansiella insatser samt hur dessa fördelas mellan olika insatsområden, aktörer och län. Här presenteras även exempel på aktiviteter som ingår i länens tillväxtavtal. Avsnittet uppmärksammar även de kunskaper som partnerskapet tillgodogjort sig under arbetets gång samt hur de horisontella faktorerna – miljö och jämställdhet – integrerats i processen. Avslutningsvis presenteras partnerskapens helhetsbedömningar av arbetsprocessen samt några tendenser och utvecklingsambitioner inför kommande programarbete. I anslutning till respektive avsnitt redovisas några slutsatser. Ett urval av dessa finns även sammanställda nedan.

Den andra delen av rapporten utgörs av länsredovisningar från samtliga 21 län. Uppgiftslämnarna till dessa redovisningar är de länsstyrelser och självstyrelseorgan som ansvarar för samordning och koordinering av tillväxtavtalsprocessen i respektive län. Varje länsredovisning kompletteras av en statistisk sammanställning av en enkätundersökning om de regionala tillväxtavtalen ställd till partnerskapen i respektive län.

Sammanfattning av rapporten

Nedan följer en översikt över de sammanfattningar och slutsatser som avslutar varje avsnitt i denna del av rapporten. Sammanfattningen berör inte de länsvisa redovisningarna.

Det lokala och regionala klusterperspektivet framhålls som ett effektivt sätt att utveckla ett bättre samarbete mellan offentlig och privat sektor. Klusterperspektivet har i själva verket blivit den viktigaste metoden för offentliga aktörer att närma sig privata aktörer. Det stora intresset för att arbeta med innovationssystem och kluster kommer sannolikt att leda till att människor från olika delar av samhället i större utsträckning börjar arbeta tillsammans för att påverka utvecklingen. Med detta följer flera utmaningar för de regionala partnerskapen som i huvudsak består av representanter från olika myndigheter och organisationer. En viktig fråga är hur offentliga aktörer i högre grad kan synliggöra och stödja utvecklingen av innovationssystem och kluster.

Den totala summan beslutade medel inom ramen för de regionala tillväxtavtalen uppgår under 2001 till 13,2 miljarder kronor. Detta motsvarar en ökning med 53 procent, eller 4,6 miljarder kronor, jämfört med 2000 då beslutade medel uppgick till totalt 8,6 miljarder kronor. Samtliga län förutom Stockholm och Jämtland redovisar en ökning av den totala volymen beslutade medel för 2001 jämfört med 2000. Södermanland, Dalarna, Norrbotten, Gotland och Blekinge tillhör en grupp av län vars finansiering under 2001 omfattar mer än dubbelt så mycket resurser som för 2000. Den statliga finansieringen av tillväxtavtalen ökade från 4,4 miljarder kronor 2000 till 5,8 miljarder kronor 2001. Främst handlar det om arbetsmarknads-, näringslivs-, utbildnings-, och transportpolitiska insatser. De arbetsmarknadspolitiska medlen utgör närmare hälften av beslutade statliga medel.

Det råder delade meningar om hur väl genomförandet av tillväxtavtalen fungerat. I vissa län tycks arbetsformen ha fått rejält fotfäste och tillväxtavtalet har där fungerat som ett viktigt verktyg för samordning och samverkan mellan sektorer och aktörer som har till uppgift att främja tillväxt och sysselsättning. I andra län är arbetsformen än så länge svår att värdera i sin helhet. Att partnerskapet inom de regionala tillväxtavtalen även fortsättningsvis har en funktion att fylla bekräftas av en överväldigande majoritet enkätsvar. Inför det kommande arbetet med regionala tillväxtprogram betonar samordnarna ett ökat underifrånperspektiv som kan åstadkomma lokalt inflytande och en mer naturlig koppling till näringslivet. Representanter för partnerskapen betonar särskilt behovet av tydliga mål och en avgränsning och prioritering av insatser.

Inom ramen för tillväxtavtalsarbetet visar resultat från denna rapport att ett aktivt och medvetet lärande, och ett intresse för att öka kunskapen kring tillväxtfrågor, nu har tagit fart. Över 60 procent av partnerskapsföreträdarna anser att de har ökat sina kunskaper om såväl andra aktörer i regionen som kring frågor om tillväxtproblematik i allmänhet och i sin region i synnerhet. Flera länsorgan uppger att intresset för och kunskapen om miljöfrågor har ökat. Det är positivt att cirka hälften av länen anger särskilda insatser för att främja en miljödriven tillväxt och ekologiskt hållbar utveckling. Samtidigt anger hela 67 procent av enkätrespondenterna att de inte fått ökad kunskap och förståelse för jämställdhetsfrågorna genom aktiviteterna i tillväxtarbetet. Resultaten indikerar ett fortsatt svagt genomslag för jämställdhetsperspektivet i tillväxtavtalsarbetet.

Syfte och metod

Såväl nationellt som internationellt finns kunskaper och erfarenheter av hur en hållbar regional utvecklingspolitik bedrivs på lokal och regional nivå. En bärande idé i arbetet med de regionala tillväxtavtalen är att olika aktörer – nationellt, regionalt och lokalt – skall lära av varandra. Denna lärande process innebär att inblandade aktörer gemensamt bygger upp en kunskapsbas inom olika områden och därmed står bättre rustade att bedriva lokalt och regionalt anpassat utvecklingsarbete. Den nationella uppföljningen av tillväxtavtalen skall bidra till denna läroprocess och inspirera till ett fortsatt utvecklingsarbete.

Syfte

Regeringen följer kontinuerligt regionernas arbete med de regionala tillväxtavtalen. Denna uppföljningsrapport är den andra i ordningen som Näringsdepartementet sammanställer efter det att tillväxtavtalen sjösattes 2000. Den första uppföljningsrapporten publicerades våren 2001.³

Den nationella uppföljningen inriktas i första hand på det som sker i den process som arbetet med tillväxtavtalen innebär. Sammanställningar och analyser fokuserar bl.a. partnerskapens uppfattning om arbetsformen, samarbete och samverkan mellan olika parter, koncentration av resurser och arbetet med horisontella mål. Effekter som genereras via tillväxtavtalen på längre sikt värderas inte i denna uppföljning. Föreliggande rapport följer till stora delar det upplägg som presenterades i rapporten Första året och utgår från syftet att:

- ge en samlad rapport om hur tillväxtavtalsprocessen fortlöper,
- ge en återkoppling till medverkande aktörer utifrån ett samlat nationellt perspektiv,
- bidra till underlag för rapporter till regering och riksdag,
- bidra till underlag för policyutveckling och kommande utvärderingar.

Underlag för uppföljningen 2001

Underlaget för denna rapport utgörs av rapporter från myndigheter och organisationer som medverkat i tillväxtavtalsprocessen, en enkätundersökning i de regionala partnerskapen 2001, samt rapporter och studier som på olika sätt belyser specifika teman i processen.

Länsstyrelserna och självstyrelseorganen, som ansvarar för att leda och samordna arbetet med tillväxtavtalen i respektive län, har i var sin rapport redovisat arbetet under 2001. Dessa kommenteras löpande i texten med hänvisning till *samordnare*. Rapportmallarna har utarbetats av Näringsdepartementet i samråd med regionala företrädare. Arbetsmarknadsverket har hämtat in information från landets samtliga länsarbetsnämnder samt svarat för en sammanställning av materialet. Universitet och högskolor har besvarat en enkät från Näringsdepartementet. Enkätundersökningen som är ställd till individer i de regionala partnerskapen har genomförts av Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS).

Enkätundersökning 2001

Enkätundersökningen i de regionala partnerskapen har genomförts av Skandinavisk opinion AB (SKOP) på uppdrag av ITPS under perioden november till december 2001. Syftet med undersökningen är att fånga in enskilda deltagares erfarenheter och synpunkter på arbetet. Enkätfrågorna har utformats av ITPS med utgångspunkt från den enkätundersökning som NUTEK genomförde 2000. Enkäten tillställdes individer eller organisationer som medverkar i tillväxtavtalspartnerskap, i samverkan- och styrgrupper för insatsområden samt också till nyckelpersoner utanför dessa konstellationer. Uppgifter om verksamma grupper med namn- och adressuppgifter på deltagare erhöles via länsstyrelser och självstyrelseorgan. Uppgifterna inhämtades våren/sommaren 2001.

Urvalet för undersökningen består av 1 910 personer. Totalt har 1 373 personer besvarat enkäten vilket motsvarar en svarsfrekvens på drygt 70 procent. Av dessa uppger 1 070 personer att man deltagit i tillväxtavtalsarbetet. Övriga 303 anger att de inte medverkat, vilket tyder på att

Tabell 1. Uppgiftslämnare för uppföljning av tillväxtavtalen 2001

Källor	Antal
Nationella myndigheter som lämnat rapport ⁴	13
Länsstyrelser/självstyrelseorgan som lämnat rapport	21 (17/4)
Universitet och högskola som besvarat särskild enkät	27 (av totalt 38)
Länsarbetsnämnder som lämnat rapport till AMV	21
Svarspersoner i enkät till regionala partnerskap	1 070

³ Rapport om tillväxtavtalen. Första året. Ds 2001:15. Regeringskansliet, Näringsdepartementet.

⁴ Verket för näringslivsutveckling (NUTEK), Verket för innovationssystem (VINNOVA), Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), Delegationen för utländska investeringar i Sverige (ISA), Energimyndigheten, Turistdelegationen, Skogsstyrelsen, Integrationsverket, Naturvårdsverket, Skolverket, Riksantikvarieämbetet, Statens kulturråd och Riksarkivet.

många är inbjudna att delta i tillväxtavtalsarbetet, men en stor del ändå avstår från det av olika anledningar. ITPS bedömer att bortfallet kan betraktas som normalt i denna typ av undersökning. Någon bortfallsanalys har inte genomförts.

Svarspersonerna domineras av företrädare för kommuner (28 procent) och stat (21 procent). En relativt stor del utgörs av gruppen annat (20 procent). Gruppen är relativt heterogen, en femtedel består av företrädare för fackliga organisationer, i övrigt nämns exempelvis ideella föreningar, universitet och högskolor, kommunförbund och andra samverkansorganisationer. Näringslivet, representerat av företagarorganisationer och några få privata företag, utgör tillsammans 15 procent. Fördelningen mellan olika svarskategorier överensstämmer i stort med undersökningen 2000, med undantag av gruppen privata företag som halverats. Andelen uppgår till 4 procent år 2001. Andelen kvinnor bland de svarande uppgår till 26 procent. Av de

olika svarskategorierna har staten högst andel kvinnor, 33 procent, och företagsorganisationerna lägst, 20 procent.

Flertalet av de svarande har även medverkat i olika EU-program. Det är vanligast i skogslänen, i exempelvis Västernorrland gäller det nästan alla svarande. Det är också vanligt i Blekinge och Kalmar. Det finns en tendens att de som medverkat i EU-program i något mindre utsträckning deltagit i tillväxtavtalsarbetet under 2001.

Som framgår av tabell 2 varierar såväl andelen svarande som spridning i svarskategorier mellan länen. Andelen svarande på länsnivå varierar från 30 procent på Gotland till 86 procent i Jönköping. Bedömningen är att statistiken, trots regionala variationer, är av relativt god kvalitet för den här typen av undersökningar. Fördelningen mellan svarskategorierna avspeglar sammansättningen av de mer aktiva deltagarna i de regionala partnerskapen. Därmed kan materialet användas för länsspecifika tolkningar samt jämförelser mellan svarskategorier på nationell nivå.

Tabell 2. Svarande som deltagit i tillväxtavtalsarbetet och vem de företräder. Fördelade per län och kategori, procent.

Län	Andel svarande som deltagit	Kommun	Stat	Självstyrelse-organ	Landsting	Företagarorganisation	Privat företag	Annat	Ej svar	Antal svar
Blekinge	43	27	24	0	5	14	0	30	0	37
Dalarna	76	30	19	0	9	13	2	28	0	47
Gotland	30	14	19	19	0	16	12	19	2	58
Gävleborg	68	28	36	0	13	4	4	13	2	53
Halland	75	26	22	0	13	11	2	24	2	54
Jämtland	54	21	26	0	12	14	0	21	5	42
Jönköping	86	33	16	0	12	12	8	12	6	49
Kalmar	53	44	6	0	0	9	3	34	3	32
Kronoberg	69	8	42	0	15	19	4	8	4	26
Norrbottn	47	31	16	0	12	8	4	27	2	51
Skåne	55	4	33	29	0	8	6	19	0	48
Stockholm	63	18	23	0	26	10	0	21	3	39
Södermanland	64	36	36	0	7	7	0	14	0	28
Uppsala	53	31	22	0	11	17	3	17	0	36
Värmland	63	26	17	1	7	8	5	31	6	88
Västerbotten	40	33	14	0	4	14	14	20	0	76
Västernorrland	65	33	25	0	9	8	3	19	3	64
Västmanland	42	50	16	0	14	7	0	14	0	44
Västra Götaland	58	38	10	28	4	8	2	7	4	113
Örebro	53	44	15	0	7	4	0	26	4	27
Östergötland	71	0	41	0	3	17	3	31	3	29
Saknas*										29
Hela riket	56	28	21	5	8	11	4	20	2	1070

* Svarande som ej uppgivit kategori eller län
Källa: Enkätundersökning regionala tillväxtavtal 2001, ITPS.

1. Samverkan och processen med tillväxtavtal

Ett viktigt syfte med den nationella uppföljningen är att ta reda på hur de olika aktörerna i de regionala partnerskapen ser på sitt och andras engagemang i arbetet med att skapa ett bra klimat för näringslivsutveckling. Det här avsnittet är i första hand inriktat på att öka kunskapen om samverkansprocessen kring tillväxtavtalen samt de eventuella förändringar som skett sedan förra året. De organisationer som studien i första hand inriktas på är de aktörer som traditionellt anses vara tongivande i regionalt utvecklingsarbete, exempelvis länsstyrelser och självstyrelseorgan, länsarbetsnämnder, näringslivsorganisationer, universitet och högskolor, kommuner och landsting, samt fackliga organisationer. Avsnittet börjar dock med ett resonemang om representerande och agerande partnerskap och betydelsen av att människor engagerar sig i den egna regionens utveckling.

1.1 Representerande och agerande partnerskap – förändringar över tiden

De uppföljningar som hittills har genomförts har i huvudsak inriktats på att förstå processen och dynamiken i de regionala partnerskapen. Dessa består i huvudsak av nyss nämnda myndigheter och organisationer med verksamheter som syftar till att skapa en bra jordmån för individer och företag att utvecklas och växa i. De aktörer som normalt ingår i de regionala partnerskapen är oftast representanter för ett särintresse eller ett sakområde och har som sin primära uppgift att driva och påverka utvecklingen av sin uppdragsgivares frågor. Det kan handla om allt från nationell sektorspolitik, till en enskild kommuns intressen eller frågor som drivs av en näringslivsorganisation. I en av de första studierna av arbetet med tillväxtavtalen definierade man denna form av sammanslutningar som "representerande partnerskap" för att understryka att de som deltar

Samverkan mellan näringsliv och offentlig sektor – en fallstudie från arbetet med Hallands tillväxtavtal⁵

I studien konstateras att företagarna vill kunna se den konkreta nytan av att vara med i programarbetet. Man vill veta vad som skall göras och varför. Snabba och synbara resultat anges som viktiga. Brist på tid anges också som en klart begränsande faktor. Samtidigt säger de intervjuade företagen att de i princip ställer sig bakom de insatsområden som prioriteras i avtalet. Likaså är de positiva till att jämställdhets- och miljöfrågor lyfts fram. Rapporten pekar också på att det har funnits vissa ideologiska motsättningar. Enligt studien känner flera av de näringslivsansvariga i kommunerna inte någon samhörighet med tillväxtavtalet vilket bl.a. relateras till att det är ett statligt initiativ. Härmed har de som arbetat med Hallands avtal missat en viktig grupp av förmedlare av tillväxtavtalets idé och innehåll till enskilda företag.

⁵ Samverkan för tillväxt – En studie av näringslivets medverkan i Hallands tillväxtavtal. Högskolan i Halmstad. 2002.

i första hand gör det utifrån de mål som den egna organisationen har satt upp.⁶

I takt med att processen kring tillväxtavtalen har utvecklats, så har insikten om en annan form av partnerskap, de "agerande partnerskapen", ökat. Agerande partnerskap är ett samlingsbegrepp för olika former av nätverk där de delaktiga aktörerna arbetar tillsammans för att uppnå ett gemensamt mål. Förutsättningen för de flesta sådana samarbeten är att de företag och människor som deltar ser en tydlig nytta av att vara med. Det finns många exempel på mer eller mindre formaliserade partnerskap som har bildats för att lösa olika uppgifter. I flera fall har de uppstått på grund av att en kris har skakat om samhället. Mycket av Blekinges industriella omställning har tillskrivits en handfull personer som såg de nya möjligheterna med IT och telekommunikationer. I Åseda, Kronobergs län, gick industrin, medborgarna och politikerna samman när de för några år sedan insåg att ortens fortsatta existens var allvarligt hotad. Med gemensamma ansträngningar och ett medvetet kvalitetsarbete har den negativa utvecklingen kunnat vändas.⁷

En orsak till det ökande intresset för de agerande partnerskapen kan härledas till det ursprungliga kravet på att näringslivet skall ha en framträdande roll i såväl planering som genomförande av tillväxtavtalen. De län som på allvar försökte få med näringslivet vittnar om svårigheterna att få till stånd en konstruktiv dialog. Den fallstudie som har gjorts i Hallands län, se faktarutan, kan illustrera några av de problem man har stött på. För att komma runt problemet har vissa regionala partnerskap börjat avgränsa målgruppen i programmen. Syftet är att jobba mer systematiskt utifrån idén om kluster, där människor och företag som bidrar till ekonomisk tillväxt står i fokus.

1.2 Klusterperspektivet synliggör de agerande partnerskapen

Det lokala och regionala klusterperspektivet framhålls av flera län som ett effektivt sätt att utveckla ett bättre samarbete mellan offentlig och privat sektor. Klusterperspektivet har i själva verket blivit den viktigaste metoden för offentliga aktörer – dvs. de regionala partnerskapen – att närma sig privata aktörer.

Skälen till att klusterperspektivet har fått stort gehör under senare tid är flera. I rapporten "Regionala vinnarkluster" talas om klusterbegreppets tre dimensioner. Den första, den teoretiska dimensionen, handlar om att kluster är ett sätt att förklara vilka faktorer som gör en nation eller region internationellt konkurrenskraftig. Den andra dimensionen är att klusterperspektivet är en modell för att beskriva komplexa produktionssystem. Det vill säga, hur ser systemet av olika aktörer ut som på olika sätt stödjer ett antal företag. Exempel på stödande funktioner kan vara allt från producenter av insatsvaror, underleverantörer, till-

⁶ Rapport om tillväxtavtalen. Tillväxt i hela Sverige. Ds 2000:7. Regeringskansliet, Näringsdepartementet.

⁷ Ballongkraften. Lokal samhällsutveckling med kvalitet. Jan Helling och Samhällsföreningen Offensiva Åseda 1998.

gång till rätt kompetens och forskning samt tillgång till riskkapital. Genom att inta ett systemperspektiv är det lättare att identifiera om det finns svaga länkar i systemet och hur dessa i sådana fall kan stärkas. Den tredje dimensionen är att det är ett holistiskt sätt att arbeta med tillväxtfrågor. Detta kan handla om allt från att bygga och marknadsföra regionens varumärke för att locka till sig företag, kompetens och kapital, till medvetna satsningar på att utveckla goda och trivsamma livsmiljöer. Rapporten ger många konkreta exempel på kluster runt om i Sverige. I det stora flertalet av dessa kluster spelar enskilda företag och företagare en avgörande roll som pådrivande krafter.⁸

Ett sätt att uttrycka vad som kännetecknar ett kluster är att det är ett system av aktörer som tillsammans skapar mervärden – ett system där 1 + 1 är 3. Alltså, ett system där olika synergieffekter skapar mervärden som är större än vad de två "1:orna" skulle lyckas med på egen hand. I grund och botten handlar kluster med andra ord om att anlägga ett systemperspektiv på konkurrenskraft och innovationer. Det vill säga att utgå ifrån att grunden till företags förmåga att kontinuerligt uppdatera produkter och produktionsprocesser alltid sker i olika relationer.⁹

I takt med att intresset och kunskapen om att arbeta med kluster ökar så kommer troligtvis de regionala, representativa, partnerskapens roll att förändras. I många, men

långt ifrån alla partnerskap, har man kommit ganska långt med att identifiera och utarbeta roller och ansvar parterna sinsemellan. Eller annorlunda uttryckt, man vet var man har varandra och vad som förväntas av en. Ett logiskt nästa steg, som redan har inletts på flera håll, är att synliggöra och lyfta fram de agerande partnerskapen. Det lokala och regionala klusterperspektivet är det mest framträdande exemplet på detta. En viktig fråga att fundera vidare över är det regionala partnerskapets roll för att stötta och stärka de agerande partnerskapen.

Parallellt med framväxten av lokala och regionala initiativ har den nationella nivån tagit flera viktiga initiativ. Regeringen avsätter bl.a. medel för att utveckla ett nationellt program med syfte att främja utvecklingen av innovationssystem och kluster och därigenom stärka den regionala konkurrenskraften.

1.3 Aktörerna i de regionala partnerskapen

Informationen och kunskapen om de agerande partnerskapen är begränsad och dessa grupper har inte varit föremål för den nationella uppföljningen av tillväxtavtalen. Resterande del av detta avsnitt är därför främst inriktad på att förstå dynamik och relationer i de regionala partnerskap där många av regionens representanter deltar. I de flesta län är aktörerna indelade i ett "stort" respektive ett "litet" partnerskap. Det stora partnerskapet är av mer allmän och informativ karaktär. Ett sådant exempel är det årliga

Tabell 3. Arbete med tillväxtavtal samt kontakter inom partnerskapet, 2001 jämfört med 2000, procentuell svarsfördelning i respektive län

Län	Arbete, 2001 jämfört med 2002			Kontakter, 2001 jämfört med 2002		
	Mer	Lika mycket	Mindre	Fler	Oförändrade	Färre
Stockholm	33	38	23	33	51	10
Gävleborg	32	51	11	28	60	8
Västra Götaland	22	44	30	37	48	12
Gotland	22	26	45	24	38	29
Halland	20	26	52	30	41	26
Örebro	19	44	33	26	52	4
Skåne	19	33	44	25	35	27
Västernorrland	16	38	47	20	64	14
Blekinge	16	35	43	8	51	27
Uppsala	14	33	53	22	47	28
Västmanland	14	25	61	18	41	39
Jämtland	14	50	36	14	64	14
Norrbottn	12	20	65	20	39	33
Västerbotten	12	28	57	14	42	36
Södermanland	11	32	50	21	36	32
Dalarna	11	36	49	15	53	23
Östergötland	10	28	59	24	48	17
Värmland	9	32	55	19	41	35
Kronoberg	4	27	69	4	42	50
Kalmar	3	34	63	16	38	44
Jönköping	2	37	57	8	51	39
Totalt	15	34	47	21	47	26

Källa: Enkätundersökning regionala tillväxtavtal 2001, ITPS.

⁸ Regionala vinnarkluster. NUTEK m.fl. 2001.

⁹ ibid.

Värmlandsmötet där en bred församling deltagare gemensamt diskuterar tillväxtfrågor ur ett värmländskt perspektiv. Det lilla partnerskapet består främst av organisationer med finansiella förutsättningar att medverka i genomförandet av program, där återfinns ofta länsstyrelsen, självstyrelseorgan, länsarbetsnämnd, landsting och kommuner, universitet eller högskola, företrädare för näringslivet och ibland även arbetstagarorganisationer. Exempel på sådana grupperingar är: Samordningsgruppen i Blekinge, Tillväxtrådet i Gävleborg, Samverkansrådet i Jönköping och Länsstrategirådet i Dalarna. Många län har efterhand utformat en decentraliserad organisation där åtgärdsansvariga ansvarar för genomförandet i samverkan med övriga berörda parter. I flera län har det "lilla partnerskapet" utvecklats till finansiella partnerskap inom vilka man gör gemensamma bedömningar kring finansieringen av programmets genomförande.

Den generella bild som tonar fram är att de stora representativa partnerskapen spelade en betydelsefull roll under själva planeringen av tillväxtavtalen, dvs. under 1998–99 samt under den inledande fasen av genomförandet under 2000. Under detta skede initierades processen och många människor mobiliserades i "brain-storming"- och programskrivningsarbete. Förväntningarna var stora, många upplevde att man var med och skapade någonting nytt. Efterhand som arbetet övergår från programskrivning till aktivt genomförande av insatser sjunker i allmänhet aktiviteten i de representativa partnerskapen.

Enkätundersökningen bekräftar att aktiviteten i de bredare partnerskapen har avtagit. Merparten av de som har svarat uppger att de har arbetat mindre med avtalen under 2001 jämfört med 2000. Intensiteten har sjunkit hos samtliga kategorier som har tillfrågats. Av tabell 3 framgår att knappt hälften av enkätrespondenterna uppger att de arbetat mindre 2001 jämfört med 2000. En fjärdedel av de svarande uppger att kontakterna är färre 2001 jämfört med 2000. Övriga svarande anser att kontakterna bibehållits på samma nivå eller ökat. Samtidigt visar årets uppföljning att det regionala nätverket som helhet har stärkts och utvecklats genom arbetet med tillväxtavtalen. Drygt två tredjedelar av de svarande anser att processen har bidragit till ett

ökat kontaktnät samtidigt som kunskaperna om andra aktörers verksamhet i regionen också ökat. Dessa positiva resultat av processen konstateras i merparten av länen, tydligast utmärker sig Örebro, Gävleborg och Östergötland.

Länsstyrelser och självstyrelseorgan samordnar och driver processen

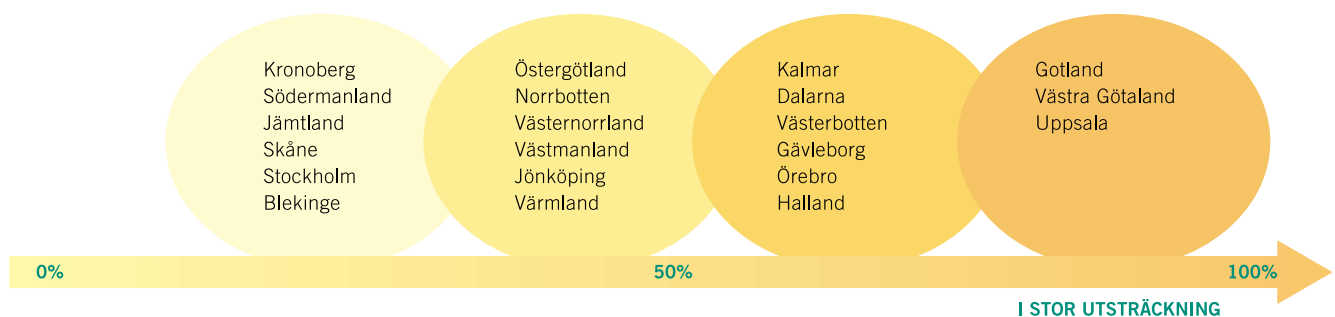
Länsstyrelser och självstyrelseorgan har en särställning i arbetet med tillväxtavtalen i egenskap av samordnare. I jämförelse med andra aktörer lägger de ned betydligt mer tid på arbetet. Den totala arbetsinsatsen från samordnarna är i stort sett oförändrad under perioden 2000–2001. Sammantaget satsas cirka 40 årsarbetskrafter årligen på att koordinera och driva tillväxtavtalsprocessen. Flest årsarbetskrafter avsätts för detta ändamål i Västra Götaland (11), Skåne (9), Gävleborg (2,5) och Västerbotten (2,5). Sju län (Halland, Jämtland, Kronoberg, Norrbotten, Uppsala, Västernorrland, Västmanland) uppger att de avsätter en halv årsarbetskraft eller mindre för ändamålet. Värt att notera är att den totala omslutningen av beslutade medel i dessa sju län uppgår för 2001 till drygt 4,7 miljarder kronor (varav drygt 4 miljarder kronor i Västmanland och ovan nämnda norrlandslän). Med andra ord finns det inte något direkt samband mellan summan av beslutade medel eller för den delen, mängden projekt och aktiviteter, och personella resurser för koordinering och ledning av tillväxtavtalsprocessen.

Den lokala nivåns medverkan varierar¹⁰

Flera studier av tillväxtavtalen visar att den kommunala nivåns¹¹ engagemang och medverkan varierar bl.a. beroende av hur processen utformats och förankrats i länen. I årets uppföljning anger flera samordnare att kommunerna medverkat mer aktivt under 2001 jämfört med tidigare år. Till dessa län hör bl.a. Uppsala, Blekinge, Västra Götaland, Västmanland och Västernorrland. Några län anger mer uttalat att den kommunala nivåns medverkan behöver stärkas. Dit hör bl.a. Östergötland, Kronoberg, Halland, Gävleborg och Jämtland.

En majoritet av företrädarna i partnerskapen anser att den kommunala nivån har inflytande på processen och att

Figur 1. Har den lokala/kommunala nivån haft inflytande på tillväxtavtalsprocessen? (andelen positivt instämmande svar per län)

Källa: Enkätundersökning regionala tillväxtavtal 2001, ITPS.

¹⁰ I de fyra försökslänen (Gotland, Skåne, Västra Götaland, Kalmar) ansvarar ett självstyrelseorgan för tillväxtavtalsprocessen. Detta innebär att den kommunala eller landstingskommunala nivån ansvarar för regionala utvecklingsfrågor i länet.

¹¹ Begreppen lokalt och kommunalt används synonymt.

lokala och regionala lösningar har styrt arbetet. Företrädare för självstyrelseorgan och stat är mer instämmande än övriga, representanter för landsting och kommuner tycks också vara relativt nöjda. Sammantaget tycks medvetenheten om den lokala nivåns betydelse ha ökat. Det finns dock relativt stora skillnader i uppfattningen om den lokala nivåns inflytande på tillväxtavtalsprocessen mellan olika län (figur 1).

Bilden av den lokala nivåns inflytande och engagemang är mångfacetterad. Kommunernas engagemang tar sig ofta i uttryck genom aktivt deltagande i enskilda projekt eller sakfrågor. I flera fall medverkar de mer systematiskt i utvecklingsarbete. I Jönköpings län har företagare och kommuner visat ett starkt engagemang för tillväxtarbetet, inte minst i Gnosjöregionen. I Södermanland deltar Strängnäs och Eskilstuna kommuner i klusterutveckling relaterat till bioteknik och industriell läkemedelsproduktion. I Skåne satsar man på ökat delregionalt arbete liksom i Dalarna där ett utvecklat samarbete sker inom olika kommungrupperingar i bl.a. Södra Dalarna, Mittdalarna och Siljanskommunerna.

Länsarbetsnämnderna finner sin roll i tillväxtarbetet

De insatser som länsarbetsnämnderna gör inom de regionala tillväxtavtalen ska rymmas inom ramen för de arbetsmarknadspolitiska reglerna och utgå från de mål och prioriteringar som riksdag och regering sätter upp för verksamheten. Efter en något turbulent början av arbetet med tillväxtavtalen, då stora förväntningar riktades mot länsarbetsnämnderna utan att dessa var möjliga att infrias inom ramen för arbetsmarknadspolitiken, tycks verksamheten nu utvecklas i en konstruktiv riktning. Parterna i länen har fått bättre kunskap om arbetsmarknadspolitiken och begränsningar. Samtidigt tycks länsarbetsnämnderna ha kommit längre när det gäller att finna sin roll och de olika arbetsmarknadspolitiska insatsernas möjlighet att stödja det regionala tillväxtarbetet. I det pågående förändringsarbetet inom Arbetsmarknadsverket har de regionala tillväxtavtalen identifierats som en viktig samverkansfråga.

Majoriteten av landets länsarbetsnämnder är aktiva i genomförandet av tillväxtavtalen. Två tredjedelar av länsarbetsnämnderna uppger att deras deltagande i tillväxtavtalsprocessen ligger på oförändrad nivå i jämförelse med föregående år. Övriga länsarbetsnämnder rapporterar ökat engagemang. Exempel på nya insatser är försök att öka det lokala engagemanget, att knyta kompetensråden närmare partnerskapet eller intensifiera samarbetet i integrationsfrågor. Mervärdet av processen med tillväxtavtal består bl.a. av att länsarbetsnämnderna fått bättre beslutsunderlag för den egna verksamheten genom den information som olika aktörer tillför. Man har också fått ökad förståelse för varandras förutsättningar och uppdrag och ett bättre samarbetsklimat som helhet i regionen. Samtidigt efterlyser flera länsarbetsnämnder centralt stöd i form av riktlinjer för deras medverkan, organiserat erfarenhets- och informationsutbyte mellan länen och ett gemensamt sätt att redovisa och mäta resultat. Ett flertal nämnder påpekar också att tillväxtarbetet behöver föras till den lokala nivån, där arbetsmarknadsnämnderna förutsätts få en tydligare roll i sammanhanget.

Universitet och högskolor bidrar till starkare regionala kunskapsnätverk¹²

En klar majoritet av de lärosäten som medverkat i uppföljningen har deltagit aktivt i tillväxtavtalsarbetet och även medverkat aktivt i de regionala partnerskapen.

De viktigaste positiva erfarenheterna av arbetet med tillväxtavtalen anses vara det utökade och stärkta kontaktnätet mellan olika regionala aktörer samt att kontakterna till viss del systematiserats genom arbetet. Kunskap om varandras verksamhet aktörer emellan och ett tydliggörande av länets tillväxtområden har också poängterats som positivt av flera. Knappt hälften av som svarat på enkäten anser att arbetet har påverkat formerna för samverkan med andra aktörer. Aktörerna har blivit varse varandra på ett nytt sätt och kontakterna har gått från bilaterala diskussioner till flerpartsöverläggningar.

Merparten av de svarande lärosätena anser att tillväxtavtalen även bidragit till ett mervärde inom den egna organisationen. Framförallt har kontakter och samverkan med olika regionala aktörer och näringslivet ökat och förstärkts. Högskolans roll i den regionala utvecklingen har tydliggjorts och utbildningsfrågorna har hamnat i fokus i regionerna. Svårigheterna är bristen på resurser och tid. Motstridiga intressen, kulturskillnader och tröghet anges också som svårigheter.

Nationella myndigheter

NUTEK, VINNOVA, Delegationen för utländska investeringar i Sverige (ISA) och även Energimyndigheten tillhör de myndigheter som utvecklat ett mer långtgående samarbete med regionala och lokala organ inom ramen för tillväxtavtalen. De tre förstnämnda är sannolikt de nationella organ som har haft det lättast att finna sin roll. Myndigheter med mer "avgränsade sektorsmål" som exempelvis Riksarkivet har oftast ett mindre utbrett samarbete och väljer därför istället att fokusera på vissa enskilda projekt som ligger i linje med deras verksamhet.

De flesta av de nationella myndigheterna anser att avtalsarbetet ger mervärden. Exempelvis anger Energimyndigheten att arbetet lett till att man har fått en bättre överblick över hur landets olika regioner ser på myndighetens roll. Man har också fått upp ögonen för hur den egna verksamheten bättre kan infogas i ett bredare samhällsperspektiv.

Skolverket pekar på att avtalen ofta brister i analysen av utbildningsbehovet i länen. När utbildning berörs i avtalen sker det ofta utifrån ett för kortsiktigt och slentrianmässigt perspektiv, menar myndigheten. Exempelvis kan huvudmän inom en och samma region konkurrera om samma elever istället för att tillsammans medverka till en gemensam strategi kring kunskapsuppbyggnad. Skolverket anser också att det är stor fokusering på högskolan men att grund- och gymnasieskolan ofta glöms bort. Inom utbildningspolitiken är målet att tillgodose såväl arbetslivets som individens efterfrågan på kunskap och kompetens. Skolverket menar att det bör finnas möjligheter att möta både arbetslivets krav och individens önskemål och ser det

¹² Undersökningen bygger på enkäter från landets universitet och högskolor. 27 universitet och högskolor av 38 har svarat på enkäten. 22 lärosäten har under perioden 1998–2001 deltagit i tillväxtavtalsarbetet, fem har svarat att de ej deltagit.

som mycket angeläget att samverkan mellan utbildningssystemet och näringslivet kan utvecklas och fördjupas. Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen och Integrationsverket framför att ansvariga för tillväxtavtalen inte har en tillräcklig kunskap om deras respektive verksamhetsområden.

Flera myndigheter anger också att i takt med att de ökat sitt samarbete med andra har även den egna verksamheten mötts med större kunskap och förståelse från samarbetspartnerna. Detta gäller även olika delar av den egna organisationen. Riksantikvarieämbetet och Integrationsverket är exempel på detta.

1.4 Analys

En stor del av uppföljningsarbetet kring tillväxtavtalen har hittills inriktats på att bedöma de s.k. "representerande partnerskapens" arbete och dynamik. Mycket tyder på att intensiteten i dessa grupper har minskat i samband med genomförandet. Samtidigt finns det goda belegg för att de organisationer som deltar är positivt inställda till ett fortsatt arbete i partnerskap. Undersökningen visar att trots att arbetsintensiteten har sjunkit så bibehåller många av parterna kontakterna med varandra. Vissa partnerskap har i genomförandefasen utvecklats till finansiella partnerskap där man gör gemensamma bedömningar av hur olika insatser inom tillväxtavtalet skall prioriteras och finansieras. Den samlade

kunskapen om det som schablonmässigt kallas för de "agerande partnerskapen" är begränsad och av naturliga skäl svår fångad. Många samarbeten har inga eller begränsade kopplingar till arbetet med tillväxtavtalen. Det stora intresset för att arbeta med innovationssystem och kluster kommer sannolikt att leda till att människor från olika delar av samhället i större utsträckning börjar arbeta tillsammans för att påverka utvecklingen. Med detta följer flera utmaningar för de regionala partnerskapen som i huvudsak består av representanter från olika myndigheter och organisationer. En viktig fråga är hur man i högre grad kan stödja och uppmuntra de agerande partnerskapen? En annan frågeställning är hur man bör se på de agerande partnerskapens roll och möjligheter att påverka utformningen av kommande tillväxtprogram? En uppmärksam fråga i samband med framtagandet av tillväxtavtalen har varit att de tänkta genomförarna av avtalet inte har varit tillräckligt involverade i själva planeringen. Samtidigt finns det också risker med att vissa grupperingar kan uppfatta det som att man har "förtur" till extern finansiering genom att vara med i planeringen. Frågorna är fler än svaren. Ett första steg kan vara att börja synliggöra de agerande partnerskapen och diskutera deras roll för att stärka regionernas konkurrensförmåga samt fundera vidare på hur representanterna som verkar i de regionala partnerskapen – kan utveckla stöd- och supportfunktioner till de som verkar i de agerande partnerskapen.

1.5 Slutsatser

- Det lokala och regionala klusterperspektivet framhålls av flera län som ett effektivt sätt att utveckla ett bättre samarbete mellan offentlig och privat sektor. Klusterperspektivet har i själva verket blivit den viktigaste metoden för offentliga aktörer – dvs. de regionala partnerskapen – att närma sig privata aktörer.
- När tillväxtavtalsprocessen övergår från mål- och visionsarbete till aktivt genomförande av insatser och aktiviteter sjunker aktiviteten i de representativa partnerskapen.
- En majoritet av partnerskapsföreträdarna anser att tillväxtavtalsarbetet bidragit till ett ökat kontaktnät samtidigt som kunskaperna om andra aktörers verksamhet i regionen också har ökat.
- En majoritet av företrädarna i partnerskapen anser att den kommunala nivån har inflytande på processen. Medvetenheten om den lokala nivåns betydelse tycks ha ökat hos regionala aktörer samtidigt som kommuner medverkar mer aktivt i regionalt utvecklingsarbete.
- Det stora intresset för att arbeta med innovationssystem och kluster kommer sannolikt att leda till att människor från olika delar av samhället i större utsträckning börjar arbeta tillsammans för att påverka utvecklingen. Med detta följer flera utmaningar för de regionala partnerskapen som i huvudsak består av representanter från olika myndigheter och organisationer. En viktig fråga är hur man i högre grad kan stödja och uppmuntra de agerande partnerskapen.

2. Delaktighet och förtroende – resultat från förtroendestudien 2001

Studier av framgångsrika tillväxtregioner visar att det finns starka band mellan många olika aktörer. Företag, forskningsinstitutioner, utbildningsaktörer, lokala myndigheter, organisationer och politiker utgör några av de viktigaste aktörerna i dessa komplexa nätverk. Det sammanhållande kittet i dessa nätverk består av flera olika komponenter. Det sociala kapitalets betydelse brukar ofta lyftas fram som en avgörande faktor i dessa sammanhang.¹³ Brulin sammanfattar fenomenet:

*"Samhällen och regioner med en hög grad av socialt kapital, med väl fungerande demokratiska institutioner och ett högt medborgerligt engagemang, verkar ha lättare att kontinuerligt omvandlas och utvecklas. Mängder med korsbefruktande möten mellan olika sociala gemenskaper som arbetarrörelse, forsknings- och utbildningsväsende och näringslivets olika företrädare lägger grunden för gemensamma utvecklingssträvanden. (...) I sådana regioner växer företagandet genom organiskt entreprenörskap."*¹⁴

De regionala tillväxtavtalen stimulerar till en fördjupad samverkan mellan myndigheter, näringsliv och andra intressenter för att därmed skapa utvecklingsmöjligheter och mervärden som inte uppnås inom etablerade strukturer. Individer och organisationer som deltar i arbetet utgör viktiga noder i ett tillväxtorienterat nätverk. Därför är det intressant att studera hur det sociala kapitalet utvecklas som helhet och hur förtroende och tillit till enskilda noder i nätverken förändras över tiden.

2.1 Graden av delaktighet varierar

Företrädare för självstyrelseorgan, länsstyrelser, länsarbetsnämnd, universitet och högskola tillhör de mest aktiva par-

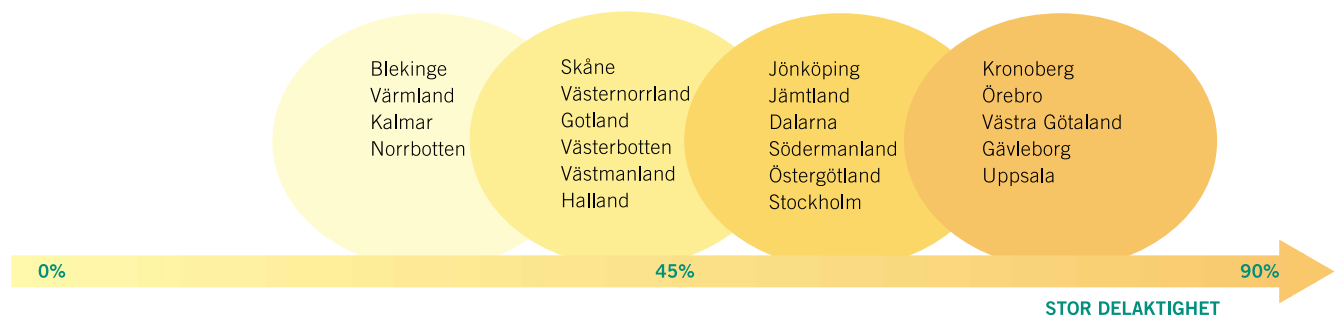
terna i avtalsprocessen. Inte helt förvånande känner också denna grupp störst grad av delaktighet och engagemang i processen medan företrädare för näringsliv och företagare känner mindre delaktighet. Länen uppvisar en relativt stor variation avseende grad av delaktighet bland partnerskapsföreträdarna (figur 2). I Uppsala, Gävleborg och Västra Götaland uppger cirka 70 procent av respondenterna att de känner ganska stor eller mycket stor delaktighet. I bland annat Värmland, Blekinge och Norrbotten är graden av delaktighet betydligt lägre.

2.2 Förtroendestudie¹⁵

Fjölårets uppföljning av det sociala kapitalets dimension i tillväxtavtalens partnerskap visade bl.a. att många representanter i partnerskapet upplevde ett ökat förtroende för andra deltagande organisationer. Förtroendekapitalet som skapades i partnerskapet spillde således över till de organisationer som var representerade. Vissa undantag noterades, särskilt bland enskilda företagare och företagareorganisationer, som var mindre benägna att lita på övriga organisationer. Hur ser det nu ut efter ytterligare ett års arbete med tillväxtavtalen?

I tabell 4 redovisas partnerskapets samlade uppfattning om bibehållet eller förändrat förtroende till organisationer och grupper som medverkar i tillväxtavtalsprocessen. Den sammantagna bilden visar på en positiv utveckling för det allmänna förtroendekapitalet i de regionala nätverken. En klar majoritet säger sig uppleva ett oförändrat eller ökat förtroende för samtliga organisationer och grupper som ingår i undersökningen, detta gäller inte minst offentliga organ på regional och lokal nivå. Endast en tiondel eller färre uppger att de har mindre förtroende för övriga aktörer.

Figur 2. Vilken grad av delaktighet anser Du att Du har i fråga om tillväxtavtalet? (andelen positivt instämmande svar per län)

Källa: Enkätundersökning regionala tillväxtavtal 2001, ITPS.

¹³ Socialt kapital skall förstås som normer för förtroende, tillit och nätverk mellan medborgare i samhället (Putnam 1993, 1998).

¹⁴ Faktor X. Arbete och kapital i en lokal värld. G. Brulin. 2002.

¹⁵ Hanna Westberg, Arbetslivsinstitutet, har svarat för sammanställning och analys av detta avsnitt.

Tabell 4.**1. Hur stort förtroende har Du för följande institutioner och grupper? (procent)****2. Upplever Du att Ditt förtroende för dessa har ändrats? (procent)**

	1. Förtroende			2. Förändrat förtroende		
	litet	varken eller	stort	minskat	oförändrat	ökat
Privata företagare	5	25	63	3	65	26
Kommuner	8	21	57	7	56	24
Universitet/högskola	7	28	57	5	58	28
Länsstyrelsen	12	23	54	10	51	28
Självstyrelseorgan*	12	20	54	10	42	34
Länsarbetsnämnden	14	28	49	7	66	18
Kommunförbund	18	32	39	9	64	16
NUTEK	20	38	37	11	70	15
ALMI	19	37	36	9	67	17
Landsting	19	28	34	9	59	15
Handelskammare	20	40	32	9	69	15

* not. gäller endast svarande i Kalmar, Gotland, Skåne och Västra Götaland

Källa: Enkätundersökning regionala tillväxtavtal 2001, ITPS.

Förtroendet till andra organisationer ökar i stort sett över hela linjen (tabell 5 nedan). För de privata företagen är ökningen markant. Även länsstyrelserna och universitet och högskola har fått ett ökat förtroende bland övriga aktörer. Den organisation som uppvisar den minsta nettoförändringen totalt är landstinget. Jämfört med förra uppföljningen kan det ses som en vändning eftersom de flesta

organisationerna då redovisade minskat förtroende för landstinget. Även NUTEK och ALMI uppvisar positiva siffror jämfört med tidigare studie. Någon nämnvärd skillnad mellan kvinnor och mäns förtroende för de olika institutionerna finns inte. Den enda skillnaden som är noterbar är att kvinnorna har större förtroende för NUTEK än männen.

Tabell 5.**Företrädare för partnerskapet som upplever ett ändrat förtroende för vissa institutioner (nettoförändring i procent)¹⁶**

Företrädare	Institution som förtroendet avser									
	Länsarbetsnämnd	NUTEK	Länsstyrelse	Landsting	Kommun	Kommunförbund	Privata företag	Handelskammare	ALMI	Universitet/högskola
Stat	+8	+11	+20	+7	+5	+9	+22	+10	+10	+17
Självstyrelseorg.	+8	+8	-13	0	+7	+8	+21	+12	+12	+29
Landsting	+24	+9	+17	+4	+9	+3	+22	+10	+21	+24
Kommun	+9	+3	+18	+9	+1	+12	+24	+1	+3	+26
Företagarorg.	+12	-12	+21	-5	+15	+3	+25	+1	+10	+16
Privat företag	+10	-4	+30	+6	+11	-3	+25	+10	-4	+9
Annat	+14	+7	+17	+7	+8	+4	+21	+4	+8	+15

Källa: Enkätundersökning regionala tillväxtavtal 2001, ITPS.

2.3 Slutsatser

- Länen uppvisar stor variation avseende graden av delaktighet bland partnerskapsföreträdarna. I Uppsala, Gävleborg och Västra Götaland uppger cirka 70 procent av respondenterna att de känner ganska stor eller mycket stor delaktighet. I bland annat Värmland, Blekinge och Norrbotten är graden av delaktighet betydligt lägre i partnerskapen.
- Den sammantagna bilden visar på en positiv utveckling för det allmänna förtroendekapitalet i de regionala nätverken. En klar majoritet säger sig uppleva ett oförändrat eller ökat förtroende för samtliga organisationer och grupper som ingår i undersökningen, detta gäller inte minst offentliga organ på regional och lokal nivå.

¹⁶ Nettoförändringen beräknas som andelen av dem som uppger att de fått ett ökat förtroende minus de som uppger att de fått ett minskat förtroende.

3. Finansiering av tillväxtavtalen 2001

3.1 Fokusering och prioritering

Av anvisningarna för arbetet med tillväxtavtal framgår att insatserna skall präglas av företagens efterfrågan och de regionala och lokala behoven av tillväxt- och sysselsättningsbefrämjande åtgärder. Analyser och regionala prioriteringar som legat till grund för utformningen av tillväxtavtalen har bidragit till avtalens regionala särart. Flertalet läns avtal täcker in ett brett spektrum av aktiviteter som syftar till regional utveckling. Det finns också exempel på län som valt att avgränsa insatserna mot ett eller några få utvalda områden. I t.ex. Stockholm sker en tydlig fokusering på Östersjöländerna och möjligheterna för svenska företag att växa genom ett ökat ekonomiskt utbyte med grannländer i Baltikum och Polen. Tillväxtavtalet är ett konkret uttryck för vad respektive region vill och kan åstadkomma för att stärka näringslivets konkurrenskraft utifrån de förutsättningar som råder. Finansiella och strukturella förhållanden skiljer sig åt mellan landets regioner. Ambitionerna i avtalen måste ses i ljuset av dessa förutsättningar.

Av enkätundersökningen framgår att en majoritet (64 procent) av de svarande i partnerskapen anser att deras tillväxtavtal omfattar de mest betydelsefulla områdena för att skapa tillväxt. Av de olika kategorierna svarande är det påtagligt större andel av företagorganisationerna som är mindre instämmande. Bland länen är bilden splittrad. Östergötland, Jämtland, Gotland och Södermanland har störst andel svarande som instämmer helt eller nästan helt, medan Skåne och Blekinge återfinns bland de regioner som har en hög andel som är mindre instämmande (figur 3).

Även om en relativt stor del av de svarande anser att till-

växtavtalen omfattar de mest betydelsefulla områdena för att skapa tillväxt är inställningen mer avvaktande till att resultatet av tillväxtavtalet kommer att förbättra förutsättningarna för näringslivet i regionen. Den största andelen som instämmer helt eller nästan helt återfinns bl.a. i Östergötland, Gävleborg, Jämtland och Örebro medan denna andel är relativt liten i Kronoberg och Blekinge (figur3).

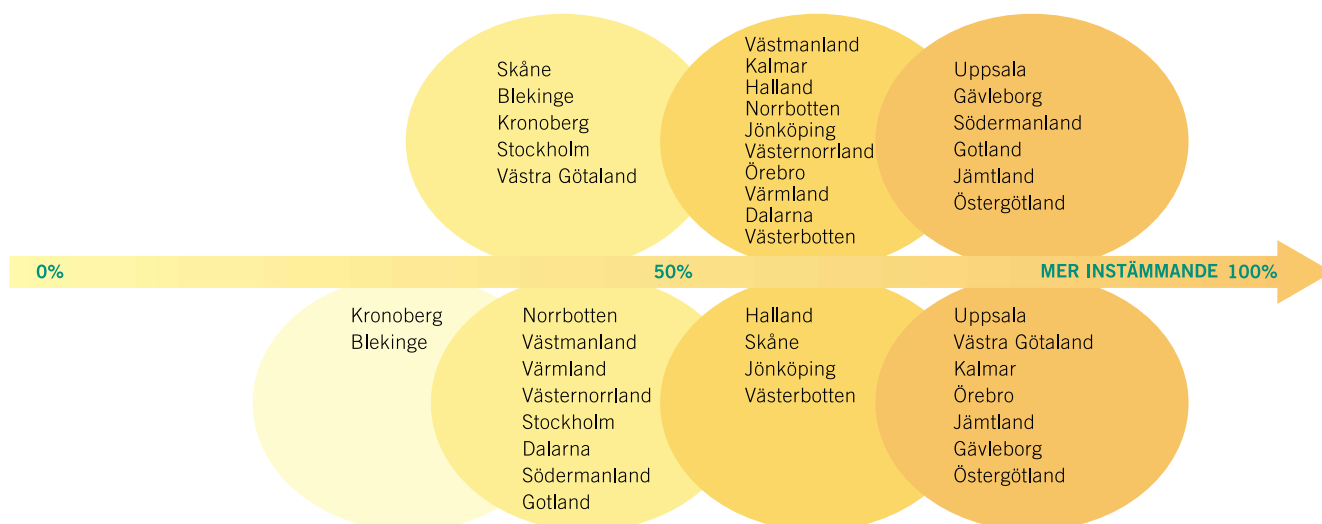
3.2 Finansiering 2001

Den finansiella redovisningen av tillväxtavtalen 2001 bygger på information från samtliga 21 län. Redovisningen avser alltid beslutade medel dvs. inte utbetalade medel.

Av redovisningen framgår att den totala summan beslutade medel under 2001 uppgår till 13,2 miljarder kronor.¹⁷ Detta motsvarar en ökning med 53 procent, eller 4,6 miljarder kronor, jämfört med 2000 då beslutade medel uppgick till totalt 8,6 miljarder kronor. Den offentliga finansieringen motsvarar knappt 80 procent av den totala summan beslutade medel 2001. Samtliga län förutom Stockholm och Jämtland redovisar en ökning av den totala volymen beslutade medel för 2001 jämfört med 2000. Södermanland, Dalarna, Norrbotten, Gotland och Blekinge tillhör en grupp av län vars finansiering under 2001 omfattar mer än dubbelt så mycket resurser som för 2000.

Skogslänen har mot bakgrund av de regionala utvecklingsbehoven mycket stora anslag för åtgärder som kan användas inom tillväxtavtalen. Som framgår av diagram 1 redovisar bl.a. Värmland, Dalarna, Gävleborg och Väster-norrland betydande finansiella resurser i sina respektive tillväxtavtal.

Figur 3. Omfattar tillväxtavtalet de mest betydelsefulla områdena för att skapa tillväxt? (andelen positivt instämmande svar per län)

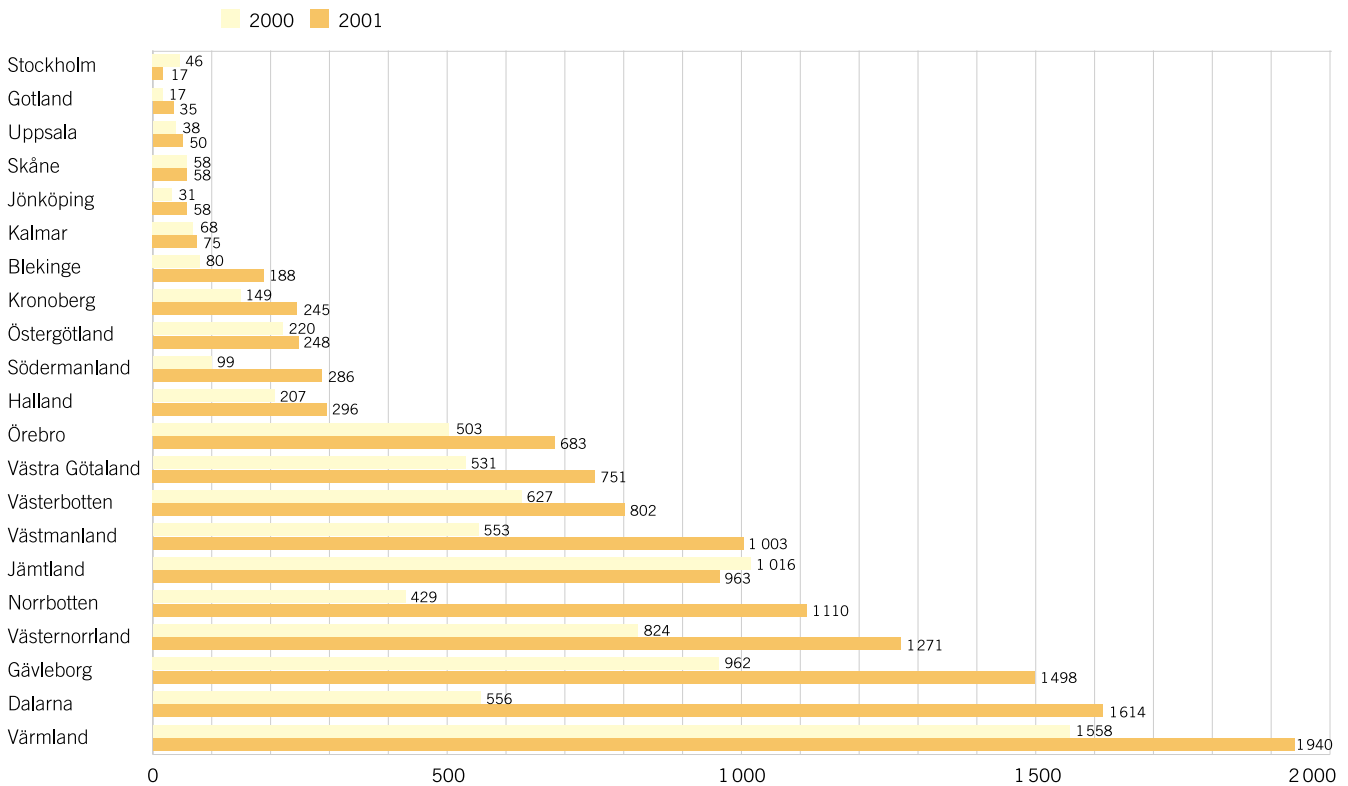

Kommer resultaten av tillväxtavtalet att förbättra förutsättningarna för näringslivet i regionen? (andelen positivt instämmande svar per län)

Källa: Enkätundersökning regionala tillväxtavtal 2001, ITPS.

¹⁷ Informationen bygger på samordnarnas redovisning av tillväxtavtalsarbetet. Informationen kan ha brister eftersom det i flera län saknas system för en systematisk uppföljning och redovisning av medel inom ramen för tillväxtavtalen. Ansvar för siffrornas tillförlitlighet vilar på uppgiftslämnarna.

Diagram 1. Finansiering av tillväxtavtalen 2000 respektive 2001 fördelat per län (mkr)

Källa: Länsstyrelser och självstyrelseorgan som samordnar tillväxtavtalen.

3.3 Finansierare

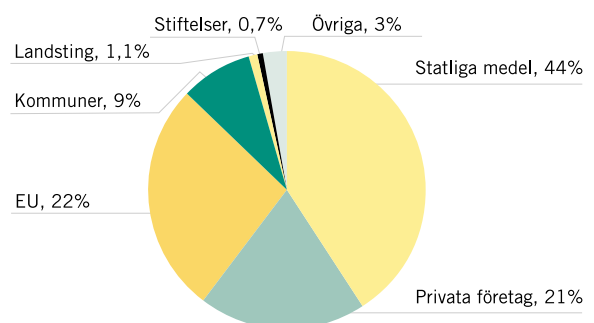
Knappt hälften (44 procent) av beslutade medel för åtgärderna inom tillväxtavtalen avsåg statliga medel under 2001 (diagram 2). EU-medel uppgick till 22 procent under 2001. EU-finansieringen i tillväxtavtalen har under 2001 ökat betydligt jämfört med 2000. Sverige erhåller totalt cirka 19 miljarder kronor från EU:s strukturfonder under nuvarande programperiod (2000–2006). Medel inom såväl målprogram (Mål 1, Mål 2 och Mål 3) som gemenskapsinitiativ (Interreg, Equal, Urban och Leader) förstärker och kompletterar insatser i tillväxtavtalen i hela landet.

Privata företag står för en dryg femtedel av totalt beslutade medel. I majoriteten av länen ingår det statliga företagsstödet i tillväxtavtalet vilket innebär att varje företag som får stöd själva bidrar med medfinansiering. Den privata finansieringen sker oftast genom medfinansiering av projekt där företaget själv, eller tillsammans med andra, är föremål för utvecklingsinsatser. I Västernorrland medfinansieras projektet Ywood av ett 40-tal små- och medelstora träbearbetningsföretag. I Södermanland medverkar bl.a. Pharmacia och AstraZeneca i bioteknisk klusterutveckling. I Ljungby har Strålfors AB medverkat i finansieringen av Centrum för informationslogistik.

Kommuner och landsting står tillsammans för 11 procent av totalt beslutade medel. Kommunerna är bl.a. huvudmän för olika former av utbildningssatsningar som exempelvis kvalificerade yrkesutbildningar, kommunala vuxenutbildningar och lokala lärcentra. I Dalarna bildar olika kommuner gemensamma organisationer, bolag eller

föreningar för näringslivsutveckling. I Gävleborg medverkar alla kommuner i s.k. "en-dörr-in" projekt. Syftet är att förenkla för företag att finna vägar till de stöd som olika samhällsorganisationer kan erbjuda i företagens utvecklingsprocess. Som exempel kan Ovanåkers kommun nämnas. Där löper projektet på tre år med en totalkostnad på 11 miljoner kronor. Ovanåkers kommun och länsstyrelsen i Gävleborg bidrar med 2,1 miljoner kronor var, arbetsförmedlingen (1,2 mkr), EU (4,5 mkr) och privata insatser (1,1 mkr).

Diagram 2. Finansiering av tillväxtavtalen i 21 län 2001 (totalt 13,2 mdkr)

Källa: Rapporter från 21 länsstyrelser och självstyrelseorgan som samordnar tillväxtavtalen.

3.4 Statliga finansierare

Den statliga finansieringen av tillväxtavtalen ökade från 4,4 miljarder kronor 2000 till 5,8 miljarder kronor 2001 (diagram 3). Främst handlar det om arbetsmarknads-, närings-, utbildnings-, och transportpolitiska insatser. De arbetsmarknadspolitiska medlen som kanaliseras via landets länsarbetsnämnder utgör närmare hälften (47 procent) av beslutade statliga medel. Arbetsmarknadspolitiska insatser inom tillväxtavtalen avser i första hand upphandling av olika typer av arbetsmarknadsutbildningar samt stöd för utveckling av egen näringsverksamhet. Flera län inbegriper också aktivitetsstödet för deltagare i utbildningar och program som länsarbetsnämnderna bidrar till inom ramen för tillväxtavtalen. De arbetsmarknadspolitiska insatserna som redovisas inom tillväxtavtalen varierar stort mellan länen. Vissa länsarbetsnämnder har ansett att större delen av deras anslag kan relateras till tillväxtavtalet. Andra länsarbetsnämnder har gjort snävare avgränsningar och bedömt att endast vissa delar bör vara med.

Sammantaget uppgår länsstyrelsernas beslutade medel av tillväxtavtalen 2001 till 1 miljard kronor vilket motsvarar 17 procent av samtliga statliga medel. Merparten av resurserna kommer från anslaget Allmänna regionalpolitiska åtgärder. Självstyrelseorganen i Västra Götaland, Skåne, Kalmar och Gotlands län finansierar också tillväxtavtalen från samma statliga anslag, dessa beslutade medel uppgick till 144 miljoner kronor 2001. Självstyrelseorganen bidrar även med kommunala eller landstingskommunala resurser. I exempelvis Västra Götaland bidrar självstyrelseorganet med 33 miljoner kronor utöver statliga medel.

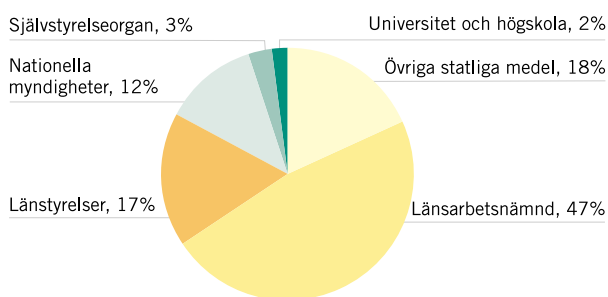
Nationella myndigheter medverkar i ett brett spektrum av aktiviteter. NUTEK och VINNOVA avsätter betydande resurser för näringslivsutveckling och utveckling av innovationssystem och kluster inom ramen för tillväxtavtalen. Förutom direkt medfinansiering bidrar de nationella myndigheterna med kompetensstöd inom olika sakområden. I uppstarten av tillväxtavtalsarbetet fick många myndigheter förfrågningar från länen kring direkt medfinansiering av olika projekt. Över tiden även har den regionala efterfrågan på kunskap och metodstöd ökat. Andra nationella statliga finansierare är bl.a. Delegationen för utländska investeringar i Sverige (ISA), Vägverket, SIDA, Statens Fastighetsverk m.fl.

Många universitet och högskolor medverkar aktivt i tillväxtavtalen. Inte sällan kan lärosätena tillföra kunskap och kompetens som saknas i många utvecklingsprojekt. Ofta medverkar universiteten och högskolorna i projekt där huvudfinansieringen säkerställs av utomstående aktörer. Lärosätena bidrar i hög utsträckning med personella resurser som kan tillföra den specialkompetens som efterfrågas av omgivningen, men som inte syns i den finansiella sammanställningen. Exempel på sådant samarbete är projektet Midnova där teknikbrostiftelsen i Umeå, länsstyrelserna i Jämtland och Västernorrland i samverkan med Mitt-högskolan finansierar en grundorganisation för samverkan mellan näringsliv och FoU-verksamheter i länen. Midnova drivs i bolagsform och dess huvuduppgift är att verka för att ett ökat antal forskningsinsatser omsätts till företag i regio-

nen och att företagen blir aktivare i att använda FoU-insatser i sina verksamheter. Högskolan i Gävle har bl.a. tillskapat ett nätverk av kontaktpersoner s.k. högskolenoder i länets samtliga kommuner, dessa ingår i kommunernas näringslivsstödande funktion, "en-dörr-in". Många högskolor och universitet är även starkt involverade i olika entreprenörsstödande satsningar.

Övriga statliga medel utgörs av en bred grupp finansierare. Exempelvis ingår här medel från den s.k. andra Östersjömiljarden som skall användas för näringslivsutveckling i Östersjöregionen under en femårsperiod (1999–2003). Dessa medel utgör bland annat en viktig del i medfinansiering av Östersjöorienterade insatser i tillväxtavtalen. Exempel på andra finansierare som redovisas är offentliga bolag som Telia, Vattenfall Utveckling och Sveaskog, offentliga stiftelser som Teknikbrostiftelser, Stiftelsen Innovationscentrum och Stiftelsen för Miljöstrategisk forskning. På grund av att länen kategoriserar finansierarna på lite olika sätt kan t.ex. en offentlig stiftelse som ett län redovisar under "övriga statliga medel" i ett annat län redovisas under "stiftelser".

Diagram 3. Statlig finansiering av tillväxtavtalen 2001 (totalt 5,7 mdkr)

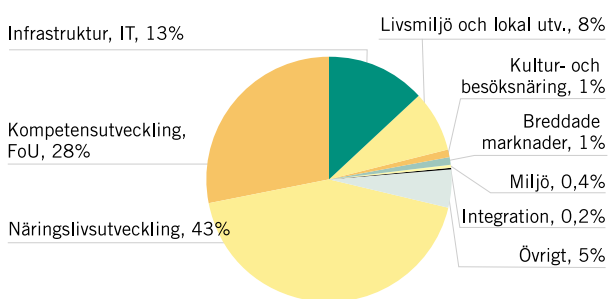
Källa: Rapporter från 21 länsstyrelser och självstyrelseorgan som samordnar tillväxtavtalen.

3.5 Insatsområden

Samtidigt som den totala finansieringsvolymen ökar påtagligt under 2001 är fördelningen av resurser mellan olika åtgärdsområden förhållandevis likartad jämfört med 2000 (diagram 4). Detta innebär att de största resurserna satsas inom området Näringslivsutveckling (43 procent). Det är framförallt projekt som syftar till att stödja och utveckla länets näringsliv genom t.ex. utveckling och stöd till regionala kluster, företagsrådgivning, marknadsföringsinsatser, företagsstöd och riskkapitalförsörjning. Även inom kompetensutveckling, utbildning, forskning och utveckling satsas betydande resurser (29 procent). Här är det framförallt frågan om projekt som syftar till att öka den regionala arbetskraftens kompetens genom bl.a. vuxenutbildning, FoU-relaterade insatser, att utveckla främst den högre utbildningen, samt att öka kontakterna och utbytet mellan företagen och universitet och högskolor. Satsningar inom infrastruktur och IT ökar markant under året (12 procent). Kapacitetsutbyggnad i bredbandsnät och andra infra-

strukturinvesteringar ligger delvis bakom denna förändring. Inom livsmiljö och lokal utveckling (8 procent) ryms bl.a. olika lokala utvecklingsprojekt på kommunal nivå. Uppgifterna kring dessa satsningar är relativt knapphändiga. Under insatsområdet övrigt (5 procent) återfinns exempelvis finansiering av stöd till utveckling av jord- och skogsbruket, län som har angett medel från EU som ett eget insatsområde samt insatsområden som länen själva angett som övriga insatser eller som inte varit hänförliga någon annan kategori.

Diagram 4. Fördelning av beslutade medel per aktivitetsområde

Källa: Rapporter från 21 länsstyrelser och självstyrelseorgan som samordnar tillväxtavtalen.

3.6 Exempel på aktiviteter inom ramen för tillväxtavtalen

Merparten av de redovisade resurserna fördelas enligt samordnarnas rapporter på olika projekt och aktiviteter i respektive län. Under 2001 initierades drygt 2 500 nya projekt. Enbart i Norrbottens län startades under året drygt 700 projekt. I Uppsala respektive Östergötland fokuseras de tillväxtorienterade resurserna på ett fåtal större projekt som exempelvis Campus Uppsala och Fördel Östergötland. Nedan presenteras kortfattat några exempel på satsningar som ingår i tillväxtavtalsarbetet.

- **Team 2002.** Syftet med projektet är att skapa arbetstillfällen inom mindre företag i Halland för långtidssjukskrivna och arbetssökande. Genom att få företagen att kompetensutveckla personal avses nya jobb skapas. Målet är att bryta traditionella könsmonster inom yrkeslivet och förändra företags attityder gentemot personer med utländsk bakgrund. Även arbetssökande omfattas. Förutom att ge utbildning erbjuds arbetslösa möjligheter att välja yrken där det råder brist på arbetskraft. Målet är att ungefär 900 arbetstillfällen för målgruppen skall skapas.
- **Campus Uppsala.** Projektet har som mål att marknadsföra Uppsala och Campus Uppsala för internationellt verksamma företag som en strategisk lokaliseringsplats i Östersjöområdet och norra Europa. Man vill också erbjuda företag samt forsknings- och utvecklingsinstitutioner välutvecklade etableringsmöjligheter i anslutning till universiteten.

- **Diplomerade Exportassistenter Dalarna.** Utgör ett samarbete mellan länets företagare, Exportrådet, länsarbetsnämnden och länsstyrelsen. Projektet syftar i första hand till att öka exporten och skapa tillväxt i små och medelstora företag och samtidigt ge språkkunniga arbetssökande med gymnasiekompetens en internationell yrkesutbildning och sysselsättning på hemorten. Exportassistenterna blir efter avslutad projekttid diplomerade och kommer att ingå i Exportrådets nätverk, International Trade Network.
- **Mäkitalo Research Center.** Syftet är att arbeta med applikationer och teknologi inom mobilt Internet. Projektet skall ses som en kraftsamling inom trådlös teknologi av Luleå tekniska universitet tillsammans med ett flertal industripartner för att generera ny kunskap inom såväl applikationer som mera grundläggande teknik. Projektet förväntas skapa bestående tillväxt inom området nya mobila tjänster och teknik. Målet är att ett hundratal nya arbetstillfällen skall skapas.
- **E-tour – affärsutveckling i den digitala världen.** Projektet bedrivs i Västra Götaland och skall stödja näringslivet med affärsutveckling i den digitala världen. Det långsiktiga målet är att Västsverige skall utmärka sig som en ledande IT-region med en hög elektronisk integration mellan offentlig sektor och näringsliv. Bakom projektet står bl.a. Västra Götalandsregionen, Västsvenska Industri- och Handelskammaren och Telia.
- **Teknikbyn Västerås – Västerås Technology park.** Genom detta projekt omvandlas ett gammalt industriområde i Västerås till en av Sveriges snabbast växande teknikparker. Idag är ett hundratal företag verksamma på området. Bland annat ett antal IT-företag.
- **Fibre Science and Communication Network, FSCN.** Projektet är en stor satsning på Västernorrlands skogsindustriella kluster. Mitthögskolan är en av de viktiga aktörerna inom projektet. Syftet är att genom ett antal delprojekt, bl.a. forskningsprojekt som rör skogsnäringen, stärka länet som utvecklingsbas för skogsindustrin.
- **KNAS, Kulturmiljö- och naturvård i samverkan.** Länsstyrelsen i Hallands län, länsarbetsnämnden, Växtkraft Mål 3 och Skogsvårdsstyrelsen har inlett ett samarbete med syftet att upprätthålla skötseln av länets kultur- och naturreservat och samtidigt kompetensutveckla personal för detta arbete.
- **Modell för effektivare integration.** Projektet, som bedrivs i Uppsala län, har som mål att underlätta invandrarers integration i det svenska samhället genom en bättre samverkan mellan invandrarorganisationer och svenska myndigheter. Manliga och kvinnliga invandrarers möjligheter att starta egna företag skall även ges likvärdiga förutsättningar. Ett effektivt arbetssätt vid arbetsförmedling och nya metoder för svenskundervisning för invandrare har utvecklats.

- **Forskningsfond för Högskolan i Jönköping.** Syftet är att bygga upp den tekniska forskningen vid Högskolan i Jönköping med inriktning mot teknikområden som är särskilt tillämpbara i små och medelstora företag. Målet är att fonden skall omfatta 185 mkr och finansiera ett sjuårigt utvecklingsprogram. Högskolan bidrar med 85 mkr, näringslivet och lokala offentliga organ med 50 mkr var.
- **Projekt Strömsholm.** Syftet är att etablera ett internationellt ridsportcentra i Västmanland. Hittills har projektet lett till stora investeringar i anläggningar för ridsport samt en unik konferensanläggning, en golfbana och Europas hittills enda jazzmuseum. Flera företag med anknytning till hästverksamhet samt LRF-konsult och Agria försäkringar har lokaliserats till området, likaså Svenska ridsportförbundets kansli. Finansieringen, uppgående till 100 mkr under fyra år, sker genom bl.a: Mål 2, länsstyrelsen, Hallstahammars kommun, Statens Fastighetsverk och Riksantikvarieämbetet.
- **Svenskt Utvecklingscentrum för Handikappidrott.** Centret som ligger i Bollnäs syftar till att utveckla svensk handikappidrott och bedriva olika forskningsprojekt. Centret finansieras av Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Bollnäs kommun, Högskolan i Gävle, EU och Svenska Handikappidrottsförbundet.
- **Baltic MedWeb.** Fram tills 2003 skall ett svenskt system för lagring och överföring av medicinska bilder introduceras i Baltikum. Målet är att ge Baltikum tillgång till spjutspetskompetens för utveckling av Internetbaserad medicinsk utbildning och medicinska referensdatabaser. Hittills har flera telemedicinska företag från olika delar av Sverige anslutit sig till pågående eller kommande upphandlingsförberedelser. Projektet är finansierat med cirka 2,4 mkr. Östersjömiljard II står för ca 1,2 mkr, privat finansiering står för ca 1 mkr och Stockholms läns landsting bidrar med 130 000 kronor.
- **Bredband för Alla i Skåne (BAS).** Flertalet kommuner har under 2001 förklarat sig villiga att samverka kring byggandet av ett ortssammanbindande nät i Skåne enligt BAS-projektets intentioner. BAS bedrivs av Region Skåne, Kommunförbundet Skåne och länsstyrelsen i samverkan och med stark delaktighet från länets 33 kommuner. Arbetet har fortsatt i BAS fas 2. Under våren 2002 kommer en organisation för det konkreta byggandet att riggas och planeringen för byggnationen att ta fart. Finansieringen av BAS sker huvudsakligen med medel från Region Skåne med bidrag från Kommunförbundet Skåne och länsstyrelsen.
- **Från turismadministratör till turismentreprenör.** Projekt som pågår i Värmland undersöker möjligheterna att utveckla ett "växthus" för framtida turismentreprenörer inom värmländsk besöksnäring. Projektet syftar till att undersöka förutsättningarna för en ny utbildningsmodell med entreprenörskap i fokus. Man vill därmed initiera ett ökat samspel, idé- och kunskapsutbyte mellan värmländska turismutbildningar och värmländsk besöksnäring. Projektet har bl.a. stöd från Mål 2 och länsstyrelsen.

3.7 Slutsatser

- Den totala summan beslutade medel inom ramen för de regionala tillväxtavtalen uppgår under 2001 till 13,2 miljarder kronor. Detta motsvarar en ökning med 53 procent, eller 4,6 miljarder kronor, jämfört med 2000 då beslutade medel uppgick till totalt 8,6 miljarder kronor.
- Samtliga län förutom Stockholm och Jämtland redovisar en ökning av den totala volymen beslutade medel för 2001 jämfört med 2000. Södermanland, Dalarna, Norrbotten, Gotland och Blekinge tillhör en grupp av län vars finansiering under 2001 omfattar mer än dubbelt så mycket resurser som för 2000.
- Knappt hälften (44 procent) av beslutade medel för åtgärderna inom tillväxtavtalen avsåg statliga medel under 2001. EU-medel uppgick till 22 procent under 2001. EU-finansieringen i tillväxtavtalen har under 2001 ökat betydligt jämfört med 2000. Privata företag står för en dryg femtedel av totalt beslutade medel.
- Den statliga finansieringen av tillväxtavtalen ökade från 4,4 miljarder kronor 2000 till 5,8 miljarder kronor 2001. Framst handlar det om arbetsmarknads-, näringslivs-, utbildnings-, och transportpolitiska insatser. De arbetsmarknadspolitiska medlen utgör närmare hälften av beslutade statliga medel.
- Fördelningen av resurser mellan olika åtgärdsområden var förhållandevis likartad 2001 jämfört med 2000. Detta innebär att merparten av resurserna satsas inom området näringslivsutveckling, kompetensutveckling, utbildning, forskning och utveckling samt infrastruktur och IT.

4. En lärande process

Lärande utgör ett väsentligt inslag i arbetet med de regionala tillväxtavtalen. Genom att ta tillvara gemensamma erfarenheter kan medverkande organisationer och individer successivt lösa kommande uppgifter bättre. Lärande är ett självklart inslag i allt utvecklingsarbete. Graden av lärande kan dock stärkas genom en ökad medvetenhet om lärandets mekanismer. Inom ramen för tillväxtavtalsarbetet visar resultat från denna rapport att ett aktivt och medvetet lärande, och ett intresse för att öka kunskapen kring tillväxtfrågor, nu tagit fart.

4.1 Ökad kunskap om tillväxtfrågor

Enkätundersökningen visar bl.a. att arbetet med tillväxtavtalen har lett till ökade kunskaper för många av deltagarna kring frågor som rör tillväxt. Arbetet har även bidragit till ökad kunskap och förståelse om andra aktörers verksamhet i den egna regionen. Över 60 procent anser att de har ökat sina kunskaper om såväl andra aktörer i regionen som kring frågor om tillväxtproblematik i allmänhet och i sin region i synnerhet (diagram 5). Det är ett mycket uppmuntrande resultat. Hälften av de som tillfrågats anser att arbetet med tillväxtavtalen har lett till ökad kunskap och intresse för frågor om hållbar utveckling. Endast en tredjedel av de tillfrågade anser däremot att avtalsarbetet har medfört ökade insikter inom jämställdhetsområdet.

Av undersökningen framgår, vilket inte är särskilt uppseendeväckande, att de personer som i hög grad varit delaktiga i processen också är de som anser sig ha lärt sig mest. Störst utbyte i form av ökad kunskap anser sig företrädare för stat och självstyrelseorgan haft. Alla kunskapsfrågorna har fått mer instämmande svar från kvinnor än från män. Avseende de två frågorna om tillväxtproblematik så återfinns den största andelen personer som anser att de har ökat sina kunskaper kring detta område i Jönköping, Södermanland, Västra Götaland och Hallands län (över 70 procent svarar instämmande i dessa län). De län som har den lägsta andelen som instämmer i frågorna om kunskap och förståelse om tillväxt är Blekinge, Gotland, Stockholm,

Västmanland samt Västernorrland (färre än 54 procent svarar instämmande i dessa län).

4.2 Klusterperspektiv – lärande i samspel mellan offentligt – privat

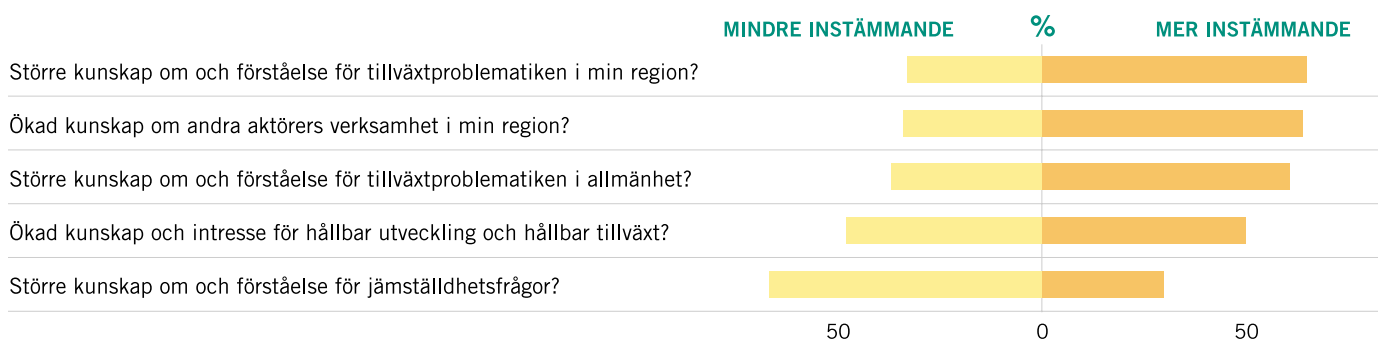
Mot bakgrund av att den ekonomiska tillväxten i huvudsak produceras i privat sektor är det viktigt att offentliga insatser tar hänsyn till företagens behov. Utgångsläget när avtalsarbetet startade 1998 var att offentliga verksamheter som inriktades på att förbättra näringslivets förutsättningar var utbudsorienterade och splittrade på många olika aktörer. Omställningen till ett mer efterfrågestyrt system är till stora delar frågan om en läroprocess där offentliga företrädare lär sig att lyssna och agera utifrån näringslivets behov och där näringslivet lär sig kommunicera sina behov till den offentliga sektorn. De delar av offentlig sektor som medverkat i arbetet med avtalen har överlag haft en hög ambitionsnivå. Två slutsatser kan dras när det gäller arbetet med att förbättra samspelet mellan offentlig och privat sektor. För det första, i de fall när det offentliga har försökt närma sig företag på ett allmänt plan för att diskutera näringslivets förutsättningar har detta inte varit särskilt fruktbart. Den andra slutsatsen, vilken är mer lovande, är att framväxten av ett lokalt och regionalt klusterperspektiv framstår som en bra möjlighet att utveckla ett effektivt samarbete mellan offentlig och privat sektor. Skälen till att klusterperspektivet har fått stort gehör under senare tid är bl.a. att det är lättare för alla inblandade att förstå vad som förväntas av dem och vilka nyttoeffekter samarbetet kan leda till.

4.3 Hållbar utveckling

Att främja en hållbar regional utveckling innebär att prioritera lösningar inom politiken som ger synergieffekter mellan de ekonomiska, sociala och ekologiska perspektiven. Det handlar om att hitta helhetslösningar som påverkar inriktningen av den regionala utvecklingen mot en mer hållbar samhällsutveckling.

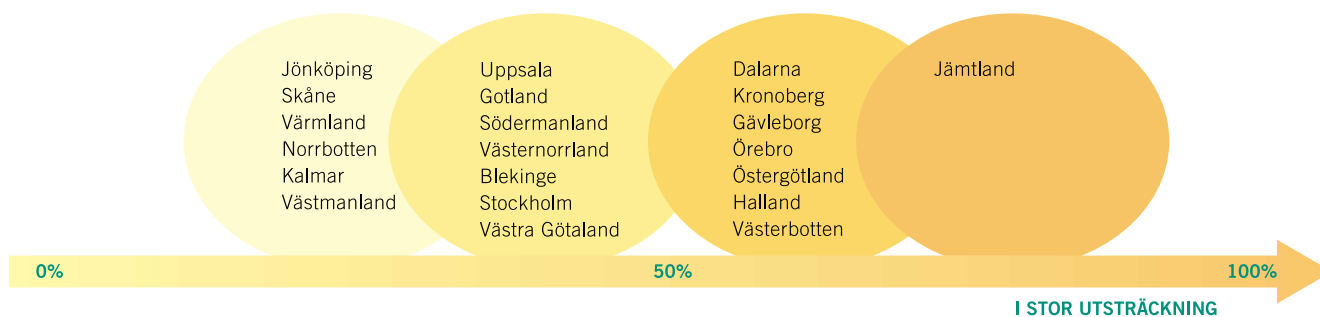
Flertalet samordnare anser att det är för tidigt att utvär-

Diagram 5. Har aktiviteterna hittills i tillväxtavtalsarbetet medfört att Du fått...

Källa: Enkätundersökning regionala tillväxtavtal 2001, ITPS.

**Figur 4. I vilken mån har målet om jämställdhet hanterats i arbetet med tillväxtavtalet?
(andelen positivt instämmande svar per län)**

Källa: Enkätundersökning regionala tillväxtavtal 2001, ITPS.

dera hur insatserna i tillväxtavtalet har medverkat till en hållbar utveckling. Den ekonomiska dimensionen presenteras huvudsakligen från ett traditionell ekonomiskt perspektiv, mätt i rent kvantitativa termer. Med undantag för ett län saknas generellt en analys över i vilken utsträckning de ekonomiska insatserna kan bidra till en hållbar utveckling i regionen. Redovisningen av den sociala dimensionen begränsas som regel till jämställdhet, ibland kompletterad med några kommentarer om integration. Inom miljöområdet handlar insatserna främst om att utveckla verktyg som nyckeltal eller checklistor, öka kunskapen om miljö samt att förbättra samarbetet mellan den regionalekonomiska och den miljömässiga funktionen inom länsstyrelserna och självstyrelseorganen. Det är positivt att cirka hälften av länen anger särskilda insatser för att främja en miljödriven tillväxt och ekologiskt hållbar utveckling genom exempelvis miljödriven näringslivsutveckling, miljödriven produktutveckling och ekoturism.

Kopplingar mellan de ekonomiska, sociala och miljömässiga perspektiven saknas oftast. Ett undantag är Västra Götaland som har tagit ett helhetsgrepp och genom ett integrerat synsätt analyserat och utvecklat kunskapen om hållbar tillväxt på regional nivå. Regionen har utarbetat regionala indikatorer för hållbar tillväxt och utvecklar nu ett strategiskt program för detta.

4.4 Horisontella kriterier – miljö och jämställdhet

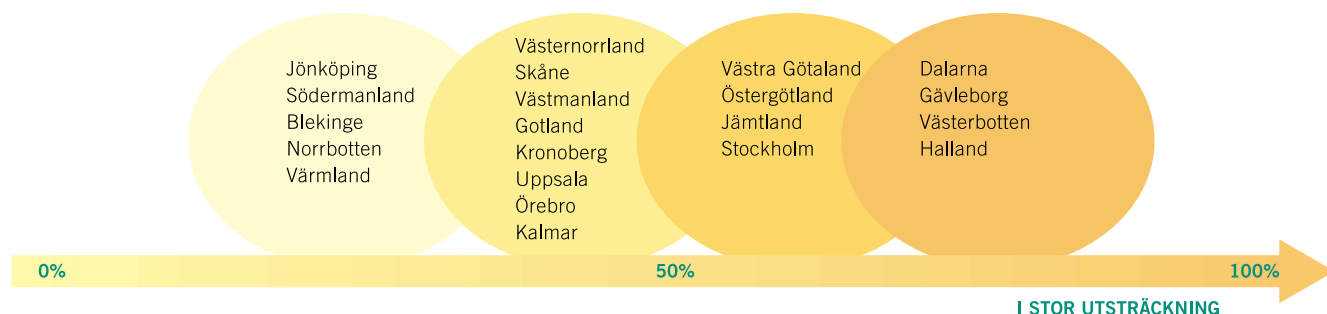
I tillväxtavtalen skall jämställdhet mellan könen och ekolo-

gisk hållbar utveckling vara inarbetade perspektiv i programmet samtliga dimensioner. Årets uppföljning tyder på att graden av hantering av miljö- och jämställdhetsmålen inte har ändrat sig påtagligt sedan förra undersökningen (figur 4). En knapp tredjedel av partnerskapsföreträdarna anser att personer med miljökompetens har haft inflytande på tillväxtavtalet. Hälften av de tillfrågade anser att de fått ökad kunskap och intresse för hållbar utveckling genom aktiviteterna i tillväxtarbetet. När det gäller jämställdhetsperspektivet har nära hälften av partnerskapen försökt få en representation av både kvinnor och män i partnerskapets olika grupper. Samtidigt anger hela 67 procent att de inte fått ökad kunskap och förståelse för jämställdhetsfrågorna genom aktiviteterna i tillväxtarbetet.

Som framgår av figurerna 4 och 5 finns det relativt stora regionala variationer i hur partnerskapen uppfattar arbetet med miljö- och jämställdhetsperspektiven. Svaren om i vilken grad jämställdhets- och miljömålet har hanterats varierar positivt med uppfattningen att man fått ökade kunskaper och förståelse för dessa frågor. Detta indikerar att det finns stora påverkansmöjligheter inom dessa områden. Genom tydliga regionala prioriteringar och långsiktiga kunskapsinsatser kan traditionella normer och värderingar förändras.

De uppföljningar som hittills gjorts av tillväxtavtalen har visat på ett relativt svagt genomslag för miljö- och jämställdhetsperspektiven i tillväxtarbetet. Regeringen utsåg därför i februari 2000 Blekinge, Jämtland och Västra

**Figur 5. I vilken mån har målet om miljö hanterats i arbetet med tillväxtavtalet?
(andelen positivt instämmande svar per län)**

Källa: Enkätundersökning regionala tillväxtavtal 2001, ITPS.

Regionala kompetensutvecklingsprogram

Ett sätt att aktivt påverka intresse och kunskapsupbyggnad är att erbjuda olika former av utbildningar. Av den anledningen har NUTEK tillsammans med Landstings- och kommunförbunden initierat ett projekt som syftar till att öka kunskaperna om lokal och regional näringslivsutveckling. Målgruppen är personer som arbetar praktiskt med dessa frågor. Utbildningen sker i samarbete med universitet och

högskolor och motsvarar tio högskolepoäng. Hittills har utbildningar genomförts vid fem lärosäten. Planer finns på att genomföra kurser på ytterligare fem ställen. De utvärderingar som gjorts visar på övervägande positiva resultat. Efterfrågan på den utbildning som genomfördes vid Lunds universitet är stor och en ny omgång planeras till hösten 2002.

Götaland till pilotlän för jämställda tillväxtavtal. Av samma skäl utsåg regeringen i december 2000 Skåne, Dalarna och Västerbottens län till pilotlän för att utveckla arbetet med miljöintegration i tillväxtavtalen. Det senare uppdraget har resulterat i rapporten *Bredda perspektiven – miljöintegration i tillväxtarbetet*.¹⁸ Informationsinsatser till övriga län kommer att ske under 2002. Pilotlänen för jämställda tillväxtavtal kommer under hösten 2002 bl.a. presentera en strategi för jämställdhetsintegration i kommande regionala tillväxtprogram.

Att utveckla tillväxtarbetet mot en mer hållbar inriktning är ett långsiktigt förändringsarbete. Denna uppföljning visar att kunskapen och insikten om hållbar tillväxt behöver fördjupas. Hittills har insatser gjorts för att utveckla arbetssätt och metodik för de olika perspektiven separat, såsom jämställdhet och miljö. Denna uppföljning visar på ett behov av att nu ta steget till ett utvecklat helhetsperspektiv och utarbeta en tvärssektoriell metodik för hållbar utveckling.

4.5 Regionernas lärande process – system för uppföljning och utvärdering

Uppföljningsarbetet har kommit olika långt i länen. Flera län uppger att de endast påbörjat planeringen för uppfölj-

ning och utvärdering. Detta är anmärkningsvärt mot bakgrund av att dessa lärande inslag skall vara integrerade i avtalen redan från början. En startpunkt i flera län har varit att systematisera projekt och aktiviteter i databasform och påbörja utvecklande av mallar och rutiner för uppföljning och utvärdering av genomförda aktiviteter. Hemsidor har gjorts mer lättillgängliga. Några län genomför kontinuerliga uppföljningar i länsstyrelsens/ självstyrelseorganets regi i form av årliga enkäter. Några län har haft diskussioner om tillväxtavtalet med var och en av deltagande organisationer respektive projektägare. Det är möjligt att system för tvärssektoriella uppföljningar också ingår i nämnda planer, men det är bara enstaka regioner som direkt uppger att man har ett fungerande system för detta, exempelvis Gävleborg, Jämtland, Västra Götaland, Kronoberg, Halland och Västernorrland.

Eftersom uppföljningen ännu inte är så utvecklad inom var och en av regionerna är det också ovanligt med systematiskt kvalitativa jämförelser med andra regioner. Gävleborg nämner att man har sådant utbyte och Västra Götaland planerar för det. Några regioner har etablerat erfarenhetsutbyte i form av regelbundna träffar med några utvalda grannregioner. Flera regioner har även upphandlat utvärderingar av externa organisationer.

4.6 Slutsatser

- Inom ramen för tillväxtavtalsarbetet visar resultat från denna rapport att ett aktivt och medvetet lärande, och ett intresse för att öka kunskapen kring tillväxtfrågor, nu har tagit fart. Över 60 procent av partnerskapsföreträdarna anser att de har ökat sina kunskaper om såväl andra aktörer i regionen som kring frågor om tillväxtproblematik i allmänhet och i sin region i synnerhet.
- Framväxten av ett lokalt och regionalt klusterperspektiv medför ett tydligt inslag av lärande i angreppssättet. Dels handlar det om att omsätta klusterteorier till konkret handling, dels handlar det om att ett kontinuerligt lärande utvecklas i samspelet mellan de som deltar från såväl offentlig som privat sektor.
- Flera länsorgan uppger att intresset för och kunskapen om miljöfrågor har ökat. Det är positivt att cirka hälften av länen anger särskilda insatser för att främja en miljödriven tillväxt och ekologiskt hållbar utveckling. Det finns dock stora regionala variationer i hur partnerskapen har uppfattat arbetet med miljöperspektivet.
- Hela 67 procent av enkätsvaren anger att de inte fått ökad kunskap och förståelse för jämställdhetsfrågorna genom aktiviteterna i tillväxtarbetet. Resultaten indikerar ett fortsatt svagt genomslag för jämställdhetsperspektivet i tillväxtavtalsarbetet.
- Hittills har insatser gjorts för att utveckla arbetssätt och metodik för olika perspektiv separat, såsom jämställdhet och miljö. Denna uppföljning visar på ett behov av att nu ta steget till ett helhetsperspektiv och utarbeta en tvärssektoriell metodik för hållbar utveckling.
- Lärandeprocessen har genererat resultat i form av ökad kunskap och intresse kring tillväxtfrågor. Samtidigt finns det fortfarande stora brister i länens system för uppföljning och utvärdering av tillväxtavtalen.

¹⁸ Naturvårdsverkets rapport nr. 5163.

5. Den fortsatta inriktningen på arbetet – tendenser och lärdomar inför framtiden

Processen med tillväxtavtal har vid tiden för denna uppföljning pågått under närmare fyra års tid. Under denna period har de regionala partnerskapen utvecklat processen utifrån skilda förutsättningar, mål och ambitioner. Detta avspeglas också i partnerskapens erfarenheter av arbetet. Mot bakgrund av regeringens initiativ till regionala tillväxtprogram som avses startas 2004 är det intressant att belysa hur medverkande organisationer och aktörer ser på tillväxtavtalens framtid.

5.1 Helhetsbedömning av processen och arbetsformen

Företrädare för partnerskapen har även i årets uppföljning tillfrågats om en samlad bedömning av hur tillväxtavtalen fungerar som verktyg för att bedriva regionalt utvecklingsarbete. Knappt 60 procent av svarsgruppen instämmer i att arbetsformen regionala tillväxtavtal tillfört ett mervärde. Företrädare för stat och självstyrelseorgan är mest positiva. I en regional nedbrytning av statistiken framstår de svarande i Gävleborg, Västra Götaland och Östergötland som

mer positiva, medan de svarande i Kronoberg, Blekinge, Västmanland och Norrbotten är mindre positiva.

Frågan huruvida man anser att idén med regionala tillväxtavtal som helhet är bra ger över lag positiva svar, mest positiva är företrädare för stat och självstyrelseorgan (tabell 6). Den får starkt stöd även av representanter för kommuner och de få privata företag som svarat.

Uppfattningen om hur genomförandet fungerat hittills varierar. Återigen är företrädare för stat och

självstyrelseorgan mer nöjda. Företrädare för kommun, privata företag och företagorganisation uppvisar en tydlig skillnad i uppfattning avseende å ena sidan själva idén och å andra sidan det konkreta genomförandet. (tabell 6)

Uppfattningen om hur genomförandet har fungerat varierar mellan länen (figur 6). I bl.a. Östergötland, Halland, Uppsala och Gävleborg är en stor majoritet av partnerskapet positiv till hur genomförandet hittills fortflöpt. I bl.a. Kronoberg, Norrbotten, Södermanland och Västernorrland är det däremot relativt få partnerskapsföreträdare som delar denna uppfattning.

Tabell 6.

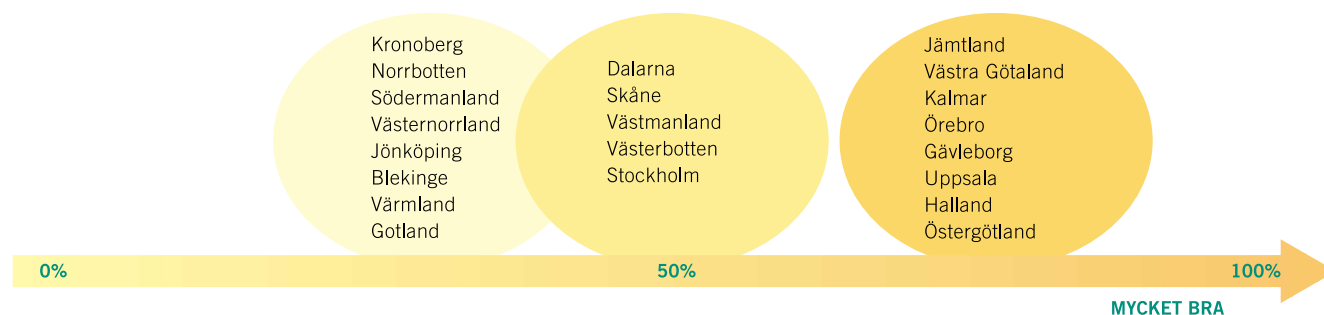
Företrädares uppfattning om idén respektive genomförande av tillväxtavtalet, (procentuell andel)

Företrädare	Anser att idén med tillväxtavtal är:		Anser att genomförandet av tillväxtavtalet varit:	
	<i>mindre bra</i>	<i>bra</i>	<i>mindre bra</i>	<i>bra</i>
Självstyrelseorgan	8	90	18	79
Stat	16	81	26	71
Kommun	19	80	39	60
Privat företag	19	79	45	54
Företagarorganisation	33	67	43	55

Källa: Enkätundersökning regionala tillväxtavtal 2001, ITPS.

Resultaten i denna rapport visar att det finns ett starkt stöd, bland företrädare för såväl det offentliga som det privata, för ett fortsatt programbaserat regionalt tillväxtarbete kopplat till ett regionalt partnerskap. Samtidigt råder det delade meningar om hur väl genomförandet av tillväxtavtalen fungerat. I vissa län tycks arbetsformen ha fått rejält fotfäste och tillväxtavtalet har där fungerat som ett viktigt verktyg för samordning och samverkan mellan sektorer och aktörer som har till uppgift att främja tillväxt och sysselsättning. I andra län är arbetsformen än så länge svår att värdera i sin helhet.

Figur 6. Hur anser Du som helhet att genomförandet av tillväxtavtalet i Din region varit? (andelen positivt instämmande svar per län)

Källa: Enkätundersökning regionala tillväxtavtal 2001, ITPS.

Tabell 7. Anser Du att partnerskapet fortsättningsvis har en funktion att fylla? (procent)

Företräder	Ja	Nej
Självstyrelseorgan	93	5
Stat	84	9
Annat	83	14
Kommun	81	13
Landsting	74	16
Företagarorganisation	73	22
Privat företag	70	20

5.2 Framtidsfrågor

Tillväxtavtalsprocessen är beroende av ett aktivt ansvarstagande partnerskap som kan förena kontinuitet med förnyelse. Att partnerskapet även fortsättningsvis har en funktion att fylla bekräftas av en överväldigande majoritet svarande (81 procent). Mest positiva är företrädare för stat och självstyrelseorgan, men de får även stöd av övriga aktörer (tabell 7).

Av samordnarnas rapporter framgår att partnerskapet löpande utvecklas och antar nya former bl.a. utifrån avtalets uppbyggnad och graden av aktivitet i genomförandet. Av länsrapporterna framgår att tillväxtavtalens partnerskap hittills bl.a. medverkat till:

- Ett ökat fokus på tillväxtrelaterade frågor hos en bredare grupp av aktörer.
- En tydligare rollfördelning mellan olika tillväxtfrämjande aktörer.
- Ett bättre samarbetsklimat för frågor av betydelse för regional utveckling och tillväxt.

I flera län har redan planeringen inför kommande regionala tillväxtprogram påbörjats, det berör bl.a. analysarbete och diskussioner om hur arbetsformen kan utvecklas och eventuellt förändras. Av samordnarnas rapportering framgår att partnerskapets sammansättning och funktion tillhör de mest uppmärksammade områdena i påbörjade framtidsdiskussioner. Framför allt betonas vikten av ett underifrånperspektiv i kommande förankringsarbete där näringslivets medverkan kan fångas upp under mer naturliga förhållanden. Även den lokala/kommunala nivåns medverkan lyfts fram som ett område som bör utvecklas för att åstadkomma ett fördjupat lokalt perspektiv i näringslivsfrågor. Samordnarna anger mer sällan att mål och prioriteringar

bör tydliggöras. Detta lyfts dock fram av respondenterna i enkätundersökningen (tabell 8). Drygt tre fjärdedelar av de svarande anser att insatserna bör koncentreras liksom att målen bör vara tydligare. Tydligare kopplingar till andra programområden betonas också av de svarande i enkätundersökningen. Att decentralisera partnerskapet eller bredda representationen framhävs inte lika ofta. Merparten av de som medverkar i tillväxtavtalen är, som tidigare nämnts, också aktiva i olika EU-program. Detta skulle kunna peka mot en efterfrågan av en utvecklad helhetssyn och integration av olika initiativ och program i tillväxtavtalen och kommande tillväxtprogram.

Uppfattning om vilka områden som bör prioriteras i det framtida arbetet överensstämmer i vissa delar och avviker i andra mellan partnerskap och samordnare. En regionvis jämförelse mellan samordnarens respektive partnerskapets angivna prioriteringar tyder på att de aktörer som deltar i de representerande partnerskapen inte eftersträvar en breddning eller decentralisering av partnerskapen. Istället prioriterar majoriteten en fokusering av befintliga insatser kopplat till tydligare mål. Den regionvisa jämförelsen pekar på ett antal viktiga frågeställningar och vägval som partnerskapen står inför. Representationen och förankringen spelar roll för programmets karaktär. Ju bredare representation man eftersträvar desto svårare kan det vara att få acceptans för ett smalt program. Klusterperspektivet är ett av instrumenten för att ta ut kompassriktningen i det fortsatta arbetet. Som tidigare redovisats utgör detta perspektiv en möjlighet - för organisationer, människor och företag - att se sig själv och sin omgivning i ett sammanhang. Klusterperspektivet kan även medverka till att tydliggöra rollfördelning mellan å ena sidan stödjande funktioner som det regionala partnerskapet och å andra sidan verksamheter med intern utvecklingskraft i s.k. agerande partnerskap.

Tabell 8. Vilka idéer och förslag har Du kring vidareutveckling med tillväxtavtalet? Ska man...

Svarsalternativ	Andel ja-svar (procent)
Fokusera insatserna?	78
Ha tydligare mål?	75
Ha tydligare kopplingar till andra programområden?	64
Satsa mer på utbildning av deltagarna för att öka kunskap och motivation?	64
Decentralisera partnerskapet?	48
Ha bredare representation av olika aktörer?	46
Ändra insatsområden?	32
Källa: Enkätundersökning regionala tillväxtavtal 2001, ITPS.	

5.3 Slutsatser

- Det råder delade meningar om hur väl genomförandet av tillväxtavtalen fungerat. I vissa län tycks arbetsformen ha fått rejält fotfäste och tillväxtavtalet har där fungerat som ett viktigt verktyg för samordning och samverkan mellan sektorer och aktörer som har till uppgift att främja tillväxt och sysselsättning. I andra län är arbetsformen än så länge svår att värdera i sin helhet.
- Att partnerskapet inom de regionala tillväxtavtalen även fortsättningsvis har en funktion att fylla bekräftas i en överväldigande majoritet enkätsvar. Även företrädare för näringslivet och privata företagare är positiva till ett fortsatt partnerskapsarbete.
- Knappt 60 procent av partnerskapsföreträdarna instämmer i att arbetsformen regionala tillväxtavtal tillfört ett mervärde. Företrädare för stat och självstyrelseorgan är mest positiva men även övriga instämmer i detta. Svarande i Gävleborg, Västra Götaland och Östergötland framstår som mer positiva, medan de svarande i Kronoberg, Blekinge, Västmanland och Norrbotten är mindre positiva.
- Inför kommande arbete med regionala tillväxtprogram betonar samordnarna ett ökat underifrånperspektiv som kan åstadkomma ökat lokalt inflytande och en mer naturlig koppling till näringslivet. Representanter för partnerskapen betonar särskilt behovet av tydliga mål och en avgränsning och prioritering av insatser.